

VIII 94/58 2475

ГОДИШЕНЪ ОТЧЕТЪ

НА

ВАРНЕНСКАТА ДЪРЖАВНА МЪЖКА ГИМНАЗИЯ

„ФЕРДИНАНДЪ I”

ЗА 1896—97 УЧЕБНА ГОДИНА.

2787 III 2/46

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Нуждата отъ препаратори при Естествоисторическите Кабинети въ училищата ни. Отъ Б. Давидовъ.
2. Двѣ думи за *Перва Юстичиана*. Отъ М. Ивановъ.
3. Краткътъ Отчетъ за миналите години. Отъ директора Из. М. Гюлмезовъ.
4. Годишенъ Отчетъ за 1896/97 година. Отъ директора Из. М. Гюлмезовъ.



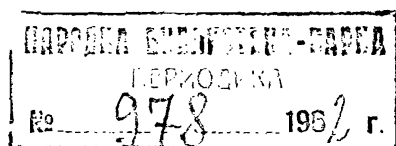
ВАРНА,

Печатница «Взаимность»

1897.

P#630

37/05/



А. НЕОФИЦИАЛЕНЪ ОТДѢЛЪ



Нуждата отъ препаратори при естествоисторическитѣ кабинети въ училищата ни.



Покрай ония въпроси за подиганне учебното дѣло у насъ, първостепенното значение на които е ясно за всѣкого, има и такива, дѣто, като не сѣ подигани въ чуждата учебна литература, защото нѣматъ особено значение срьдъ културнитѣ условия на западното общество и училище, показватъ се на пръвъ погледъ и при повърхностно даренне и за насъ сѣщо тѣй маловажни, второстепенни, и дори десетостепенни, и затова не сѣ разгледвани въ печата ни. Обаче, като отразимъ тия въпроси въ огледалото на мѣстнитѣ ни условия и се вгледаме по внимателно въ тѣхъ, нѣхната важность ще пенѣже тѣй силно, че ще трѣбва да ги поставимъ въ реда на първостепеннитѣ училищни въпроси и да ги прѣдадемъ на него за разрѣшение. Такива, по моето скромно мнѣние, сѣ въпроситѣ за препараторитѣ при естествоисторическитѣ ни кабинети, за учителитѣ-лѣкари въ училищата ни, за прѣподаването на музиката у насъ и пр. По първия отъ тѣхъ — въпроса за препараторитѣ по Естествена История въ училищата ни — искамъ тукъ, накратко да сподѣля мислитѣ си съ тия, които се интересуватъ отъ него, а тѣй сѣщо да обърнѣ вниманието на почитаемото Министерство на Народното Просвѣщение върху тоя твърдъ важенъ прѣдметъ.

Почти всѣко наше срьдне училище има повече или по малко естествоисторически пособия, които, натурални въ единъ или въ два стая, носятъ названието кабинетъ по естественитѣ науки. Нито единъ отъ тѣхъ, колкото богатъ и добръ уреденъ да е той, не постига напълно даже оная цѣль, за която непосредствено е назначенъ, защото, като нѣма препараторъ при него, нашискитѣ видове отъ тритѣ природни царства, що сѣ тамъ, не сѣ собирали и приговяни у насъ, защото по сжщата причина много отъ нужнитѣ за кабинета нови екземпляри не могатъ да се набавятъ и защото безъ препаратори подложениѣ на развала стари препарати не могатъ добръ да се прѣдпазватъ и поправятъ.

Съ малки исключения, всѣчки естествоисторически препарати въ нашитѣ училища се доставятъ отъ странство. Тѣ нѣматъ опова значение и не могатъ да дадѣтъ оная пълна полза, както

ако се набавяха от нашата флора, фауна и минерална област и се приготвиха в кабинетите ни по Естествена История. Препарата от странство остава все пак чужд в очите на ученика; той гледа на него не с вечния си интерес и затуй не тъй силно се запечатва в памета му местонахождението, на и близките на вида, който представя препарата. Когато пък ученика разглежда индивид или какъ събран от околната местност и приготвен в училището, та му се каже или сам прочете на етикета, дъ е събранъ, покрай другото, у него се поражда по силно желание и насърчение въ сигурна сполука, той самъ срѣдъ природата да види дадения видъ, да го улови или събере и затова внимателно разглежда неговите бѣлзи, грижливо запомни особеностите на живота му, местонахождението му, начините за ловенето или събирането му и всички други подробности, които преподавателя излага въ време на урока. Поради туй, всички животни, растения, минерали, скали и окаменелости, нужни при преподаването, ако се намиратъ въ отечеството ни, трѣбва да се събиратъ отъ най близките до насъ места или поне отъ разните катове на България, а подиръ да се приготвятъ и запазватъ въ кабинетите при училищата ни. Да се натоварватъ съ това самите преподаватели по Естествена История е немислимо: Тъ нѣматъ нужното време нито да добицатъ въцѣна въ изкуството на таксидермията, нито послѣ да го прилатъ за обогатяване на кабинета. И най ревностния преподаватель има възможность да добавя, и то бавно, само таква помагала, за приготвянето на които не се иска много време и особено искусство. Той може удовлетворително да съставя ботанически, геологически и ентомологически сбирки, да прави микроскопически препарати и пр., особено, ако се пооблѣчи отъ другите запятия и при туй, работятъ двама или трима, та си раздѣлятъ труда. Но поголѣмата и трудна работа за постигане горния цѣль очаква своите енциални работници — препараторите по естествените науки. Само тѣ успѣшно могатъ да приготвятъ зоотомически препарати, да запазватъ въ спиртъ разните животни и да пѣлнѣтъ грѣбначните. Значението на препараторите се усилва, като знаемъ, какво посредствомъ тяхъ ще имаме не само по-полезни, но още и по-сѣгени препарати. Не ще доказваме че, кога препаратите се доставятъ отъ странство, струватъ много по-скѣпо, отъ колкото, като се приготвятъ у насъ. Ако трѣбвахъ за това примѣри, бихъ привелъ стотини факти изъ естествоисторическия кабинетъ при Варненската гимназия, които показватъ, че животни приготвени у насъ излизатъ съ цѣна 3—15 пѣти по ниска отъ тая, която за сѣкитѣ видове е указана въ каталозите на европейските фирми.

Въ кабинетите ни по Естествена История липсватъ много животни отъ нашата природа, които се преподаватъ на програмата въ I-ви и IV-ти класове, а на зрѣлостенъ енцитъ учениците трѣбва да ги разпознаватъ. По едрите отъ тия животни

не се намиратъ и въ най богатитѣ ни кабинети. Поради високата цѣна и скъпия цѣмъ транспортъ тѣхъ не доставяме и отъ Европа; а като знаемъ, че се намиратъ у насъ, утѣшаваме се, какво ученика ще има случай да ги види самъ негдѣ вънъ отъ училището. Но поноже нѣмаме въ страната си зоологически градини и богати менажерни, рѣдко още като ученици можемъ видѣ само нѣкое и друго нашинско животно и затова излизаме отъ училището безъ ясни понятия и съ оскъдни познания за нашата фауна. Да допустимъ, че вълци, мечки, лѣсици, сърни, орли, муруни и нѣкои други по едри наши животни всѣки отъ насъ може да види и вънъ отъ училището и тогава ще прѣчиста, попълни и укичи слабитѣ си понятия за тѣхъ; но тюлени, делфини, акули, дивн котки, видри, лебеди, фазани, глухари и пр. и пр., които кръстосватъ нашитѣ морета, гори и полета, твърдѣ рѣдко нѣкой отъ насъ нѣкъдѣ може да срѣцне и затова тѣ ни оставатъ въ ума за дълго или за винаги само по разкази, книги и картини и то тѣй мъгляво, че ако нѣкога видимъ тия животни, въ повечето случаи, не само не можемъ ги разпозна, но за нѣкои отъ тѣхъ, на пр. за тюленитѣ, акулитѣ, глухаритѣ и пр. ще останемъ засрамени, дълго въирѣки срѣднето ни образование незнаемъ, какво тия животни се срѣцатъ и по нашитѣ мѣста. Затова, кабинетитѣ ни трѣбва да се снабдяватъ съ всички позабѣлжителни мѣстни животни, та ученицитѣ да се запознаятъ още на врѣме съ тѣхъ. Туй ще стане и по ползовито и по естено, ако тия животни се приготвятъ въ самитѣ кабинети. А за тая цѣль нуждата отъ лице съ специална подготовка и свободно врѣме се усѣща най силно. За да се приготвятъ такива едри животни въ кабинетитѣ ни, препараторитѣ въ училищата ни се оказватъ необходими.

Извѣстно е, че препаратитѣ по Естествена История съ течение на врѣмето отъ употребленіе, отъ извѣтраване, отъ влагата и дѣйствието на инсектитѣ се развалятъ. Тѣ трѣбва да се прѣгледватъ, прѣдизватъ, поправятъ и замѣняватъ съ нови; иначе всички животни и растения въ кабинетитѣ ни, за доставянieto и приготвянieto на които се харчатъ хиляди левове, сѣ уречени на затриванне. Тѣй, вече една значителна частъ отъ напълненитѣ птици, приготвенитѣ въ спиртъ нисши животни и изсушенитѣ насѣкоми и растения въ Варненската гимназия, а както констатира г. Табаковъ въ тазигодишния си рапортъ до г. г. министра*), и много препарати въ други училища сѣ вече изхвърлени отъ кабинетитѣ, като негодни да се употребяватъ при преподаванieto или да фигуриратъ въ сборкитѣ, а още и като опасни да заразѣтъ останалитѣ здрави екземпляри. Мисля, какво причината да се повреждатъ препаратитѣ въ училищата ни, лежи повече въ отсѣтственото на грижи по тия препарати, слѣдъ като се приготвятъ, отъ колкото въ обстоятелството, че

*) Гл. «Уч. прѣгледъ», Юни стр. 381.

не сж били добръ прѣпарирани. както това казва г. Табаковъ**) за явкои препарати въ Русеската и Варненската мѣжки гимназии, защото при условията, въ които се памиратъ напнитѣ кабинети и най добръ приготвенитѣ на западъ препарати слѣдъ врѣме пакъ се развалятъ, когато, наопаки, и по слабитѣ препарати, като се прѣдпазватъ, и ремонтиратъ отрайватъ за дълго врѣме. Но не и прѣподавателитѣ по Естествена История искавъ да обвиняа, дѣто не прѣдпазватъ отъ развала старитѣ прѣпарати. Отъ опитъ знаахъ, че при всичкитѣ успиия на прѣподавателя, като се вземе прѣдъ видъ врѣмето, съ което располага той, задачитѣ, които му прѣдстоахъ, още — незгодността на помѣщенията ни, отектствито на шкафове и пр., той остава слабъ въ борбата съ агентитѣ, които похабаватъ прѣпаратитѣ. Само ако при кабинетитѣ ни имаше прѣпаратори, които да работѣхъ задружно съ прѣподавателитѣ, борбата имъ безъ особени успиия щѣше да носн постоянно вѣяна на побѣдата и никой прѣпаратъ не щѣше да се развали. Слѣдователно, при естество-историческитѣ ни кабинети е потребенъ прѣпараторъ, който, освѣнъ другото, ще поправа и замѣтва съ нови похабенитѣ прѣпарати и ще прѣгледва и прѣдпазва здравитѣ.

Отъ казаното до тукъ истича, че. за да се поставятъ кабинетитѣ ни по Естествена История даже на онова равнище, щото да удовлетворѣхъ само на най необходимитѣ пизеквания, т. е. да съдържатъ всички природни артикули, що се изучаватъ въ училището и се намираатъ въ страната ни и да ги пазѣхъ въ здраво състояние, не сж достатъчни, както за сега е, само прѣподавателитѣ по Естествениитѣ науки. Работата, която прѣдстои на учителя по Естествознание у насъ е тѣй голѣма и прѣпятствитая, които срѣща сж тѣй силни, че той може да се труди безъ почивка и пакъ самъ не ще се приближи до цѣльта, която морално е задълженъ да гони. На западъ, дѣто въ всѣка страна има търговски казни, които приготвятъ мѣстни и ефтини препарати, дѣто живѣхъ множество любители колекционери, дѣто се срѣщатъ зоологически и ботанически градини и музеи съ аквариуми и терарии, менажерии и оранжерии съ европейски и екзотични животни и растения, дѣто сж устроени зоологически станции, дѣто университетитѣ съ богати естествоисторически кабинети сж по на често, дѣто най подиръ самитѣ помѣщеня на училищата способствуватъ да се запазватъ прѣпаратитѣ, учителя съ малѣкъ трудъ тържествува и въ класа и въ кабинета. Какво да кажемъ за насъ, дѣто отектствуватъ всички горни условия? Струва ми се, излишно е да подчерквамъ, че да се облекчи труда на прѣподавателитѣ по Ест. История трѣбва да се назначатъ специални прѣпаратори при кабинетитѣ по тоя клонъ въ училищата ни. Иначе, като оставимъ всичката работа на прѣподавателитѣ, ще трѣбва малко по малко да ги освободимъ отъ

**) Ibid стр. 681.

длъжността, за която сж прѣдначначени и да прѣвърнемъ тѣхъ въ препаратори, което не е желателно, защото не е полезно.

Нуждата отъ препаратори въ училищата ни се ражда не само отъ непосредственото назначение на естествоисторическите ни кабинети, защото и значението на тия въела на Естествознанието не се изчерпва за насъ съ събиранието и запазването само на ония мѣстни природни видове, които трѣбватъ при преподаванието. Кабинетитѣ по ест. науки нужно е да иматъ за нашата страна по широка задача. Добъръ е, въ тѣхъ да се запазватъ не само най необходимитѣ късове, но, по възможность, всички природни продукти отъ околността и, колкото е възможно, повече такива отъ разнитѣ краища на отечеството ни. Тѣ трѣбва, и лесно могатъ съ помощта на препаратори при тѣхъ, да прѣдставляватъ работилници и музеи, въ които да се събира, запазва, изучава и излага всичко, що може, отъ природата на цѣла България. Тѣй устроени кабинетитѣ ни ще дадатъ множество важни въ педагогическо, научно и икономическо отношение послѣдствия. На бърза рѣка ще поменѣ нѣкои отъ тѣхъ.

При добъръ кабинетъ и работилница въ него, ученицитѣ по силно ще обикнатъ екскурзитѣ; по любознателнитѣ ще си правѣтъ колекции отъ животни и растения; а по ревностнитѣ ще се научатъ въ кабинета сами да си препариратъ по едри животни. По този начинъ ще имаме по добръ успѣхъ по Естествена История въ училищата и ще изнуцаме отъ тѣхъ младежи съ любовъ къмъ природата, които прѣзъ живота си ще умѣятъ да употребѣятъ по полезно и по приятно свободното си врѣме, като си правѣтъ сборки и наблюдаватъ и изучаватъ естеството.

Върху значението на пълния кабинетъ по Ест. История за самитѣ преподаватели по тоя прѣдметъ казахъ вече нѣколко думи по горѣ. Тука ще прибавѣ, че той е не само най доброто ръководство, но и най силното насърчение въ огромната работа на петинския учител по природнитѣ науки. Койго е преподавалъ тия прѣдмети въ училища съ богатъ и въ таква съ бѣденъ или никакъвъ естествоисторически кабинетъ, знае, какъ влияятъ кабинетитѣ върху охотата за работа. Оце, — ако при кабинета има препараторъ, преподавателя съ неговата помощъ ще може на врѣме да си набавя и запазва въ достатъчно количество ония екземпляри, които при доброто преподаване всѣки ученикъ трѣбва да разглежда и наблюдава въ врѣме на урокъ.

Кабинетитѣ по ест. история могатъ и желателно да иматъ значение за общенародното образование. Когато въ известни училищни празници пълнитѣ и добръ уредени кабинети се оставятъ отворени за публиката, тѣ се прѣвплаватъ съ любонитенъ народъ, който почерпва множество полезни свѣдѣния и си отива съ приятни впечатления за самото училище. Тѣй, благодарение на това, че прѣди три години въ Варненската гимназия е имало

препараторъ, който е приготвилъ около 500 птици и нѣколко бозайници, тая година на 11-ий Май, когато кабинетитъ се отворихъ за гражданитъ, естествоисторическия отъ заранята до късна вечерь не се изпразваше отъ разнородна публика, която съ голѣмо любопитство разгледаше всичко и жадно слушаше разговори за живота на нѣкои животни, за ползата, врѣдата или опасността отъ тѣхъ и т. н. Като послѣдствие отъ тоя признакъ преподавателитъ по късно сѫ посрѣщали гости селяни любопитни да видѣтъ естествоисторическия кабинетъ, и сѫ получавали подаръци за кабинетъ отъ разни лица.

Когато въ кабинетитъ ни може да се събира и запазва всичко отъ околността и отъ нашитъ краища, очевидно е, че съ това ще се даде силенъ потикъ и непосредствена възможность да се изучи природата на отечеството ни, което и до сега въ естествоисторическо отношение е малко познато дори за специалистъ.

Ако допустимъ, че ще има препаратори въ всички мъжки гимназии и педагогически училища — дѣто има по голѣма нужда отъ тѣхъ — то тия училища слѣдъ врѣме, като набавятъ за себе си нужното, могатъ постѣпенно да снабдяватъ съ пазѣсти препарати всички учебни заведения въ града или окръга, дѣто сѫ първитъ. А отдѣлнитъ кабинети ще могатъ да правѣтъ замѣна на това, което иматъ въ изобилие съ това, което никакъ нѣматъ. Напр. Варненската гимназия ще може да доставя морски животни и крайбрѣжни растения и да ги замѣнява съ смѣсени минерали, които въ по голѣмо количество може да набавя напр. Пловдивската гимназия, съ алпийски и др. растения — напр. Софийската гимназия и т. н.

Европейскитъ фирми за пособия по Ест. История и частнитъ колекционери на западъ съ пълна готовность ще размѣняватъ свои европейски или екзотични видове, на и модели, таблици и др. пособия сръщу наши пндемични видове растения и животни, които съ врѣме ще се приготвятъ въ по голѣмо количество при кабинетитъ ни. По тоя начинъ, вмѣсто съ пари нашитъ гимназии ще се снабдяватъ съ нужнитъ пособия много по естено чрѣзъ размѣна въ натура.

Струва ми се, вече показахъ, макаръ и не тѣй ясно, че трѣбва да се гледа съ по друго око на нашитъ кабинети по Естествена История и на нуждата отъ препаратори при тѣхъ. Тъ трѣбва да заематъ мѣстото на всичко онова, което спомага за изучаването на природата въ и вънъ отъ училището и което за жалость липсва у насъ. Сега естествоисторическитъ ни кабинети сѫ далечъ отъ тая висота и въ повечето случаи даже не отговарятъ на най необходимитъ училищни нужди. А да се дигнатъ тѣй горѣ, лишенъ нѣтъ ще повторѣ, най практично е да се назначатъ поне при нѣкои отъ тѣхъ нужнитъ препаратори.

Тия препаратори съ съдѣйствието на прѣподавателитѣ по естественнитѣ науки и при помощта на ученицитѣ слѣдъ врѣме ще дадатъ такива резултати, които ще надминатъ съ цѣната си много пѣти не само духовно, но и материално сумитѣ за поддържане на препараторитѣ. Въ заключение оставамъ съ надеждата, че почитасмото Министерство на Народното Просвѣщение, което е по компетентно въ всички училищни въпроси, ще обърне нужното внимание и на въпроса за препараторитѣ въ нашитѣ училища и въ скоро врѣме ще му даде правилно разрѣшенне.

Варна, 17 Юлий 1897 год.

Б. Давидовъ.



Двѣ думи за първа Юстиниана.

Още прѣзъ 1894 г. младия историкографъ и критикъ, А. Васильевъ, въ списанието «Византийскій Временникъ» написа една, колкото научна, толкова и интересна статия, подъ заглавие: «Въпросъ о славянскомъ происхожденіи Юстиниана».¹⁾ Поводъ на почтенния авторъ да напише тази статия е дало, прѣди това появившата се статия, пакъ по същия въпросъ, отъ английския ученъ Брейса (Bryce) почти същевременно, въ двѣ списания; и то: въ «Archivio della Reale società Romana di storia Patria» (vol X, tose. I—II, Roma 1887 an. p. 137—171) и въ «The english Historical review» (vol II, No. 8 Okt. p. 567—684, 1887 an.). Както казва самъ автора, нѣмалъ намѣрение да ни запознава съ нищо ново, а само намѣрилъ за добръ: «подѣлитися резултатомъ одного изъ новѣйшихъ историческихъ открытій»; а още по вече, че тѣзи «исторически откритія» на английския ученъ сж се били появили въ списания, които не вѣзкога, както казва автора, би могли да се иматъ на рѣка. Ний нѣма тука да навождаме цѣлото извлѣчение, което е направилъ автора отъ казанитѣ двѣ списания; а ще се ограничимъ само съ неговото мнѣние по тоя въпросъ.

Прѣди да разгѣда Бреисовата статия по казанія въпросъ, автора провѣрѣва, на какви основания и исторически данни, учениятъ приемятъ Юстиниана Велики за славянинъ. Въ 1828 г., казва автора, учения библиотекаръ при Ватиканската библиотека (custos), Николай Аллеманъ, е издадъ съчинението на извѣстния византийски писателъ отъ IV в., Прокопій Кесарійски «Ἀνέκδοτα», прѣведено на латински отъ Аллемана «Historia Arcana»²⁾, която снабдилъ съ прѣкрасни исторически и критически бѣлѣжки. Въ тѣзи бѣлѣжки³⁾ се споменува за нѣкакъвъ ся Теофилъ аббать, учителъ на Юстиниана (Theophilus Iustiniani praeseptor, abbas) и за съставена отъ него биография на Юстиниана (Iustiniani vita); въ която се казва, че Юстинианъ се е родилъ въ врѣме на царуването на императора Зенона (474—491) и въ врѣмето на патриарха Акакия; а при края на царуването на Анастасія (491—518), на тридесетъгодишна възраст, Юстинианъ е дошелъ въ Цариградъ. Въ биографията се казва сжщо, продължава автора, че много юстинианови роднини сж се наричали съ особенни имена; тѣй: сестрата на Юстина, майка Юстинианова, се е наричала Beglenitza; баща му, у гръцкитѣ писатели извѣстенъ съ

¹⁾ Византийскій Временникъ, т. I, вып. 3 и 4, Спб.

²⁾ Nicolas Allemanni Historiam Arcanam Procopii Bonae MDCCCXXVIII.

³⁾ Ibid. Notae Alleniani Historicae.

името Σαρράτιος, се е наричал Истокъ; а самия Юстинианъ се е наричал Управда—Upravda . . . При горнитъ бълвжки, казва почтениия авторъ, последующитъ писатели сж прибавили нови, пещшествующи у Аллемана.

Понататъкъ, А. В., като сравнява Аллемановата *Iustiniani vita*, съ манускриптътъ, намѣренъ въ библиотеката при Бербериновия дворецъ и издаденъ — съ петнадесетъ объяснения — отъ Marnavich⁴⁾) и мнѣнието на Брайса по тоя въпросъ, казва:

I. Манускриптътъ на Берберини е сжщия, на който се е осланиял и Аллеманъ, за *Iustiniani vita*, а отъ него, и подирнитъ писатели.

II. Тозъ откъслѣкъ не е самата биография на Юстиниана, даже и не е извлѣчение отъ неѣ; нъ повсѣка вѣроятность, сбирка отъ бълвжки за Юстиниана и основанитъ отъ него черкви.

III. Манускриптътъ на Берберини и неговия *Explicationes*, издаденъ отъ Марнавича, вѣроятно въ Римъ, и, навѣрно, по рано отъ 1621 год.

IV. Фактътъ, че е сжществувалъ въ оргиналъ *Iustiniani vita* и е билъ пазенъ въ единъ отъ Атонскитъ манастири, неможе да се потвърди; защото, единственния свдѣтель за това е самъ Марнавичъ, а на неговитъ показания не трѣбва да се вѣрва.

V. Отождествяването на Богомила или Теофила, съ историческата личность Доминиоъ Софийски епископъ, повидимому, е безполезно.

VI. Ако допустнемъ, че оргинала за който е думата, се е намиралъ въ Атонската гора, поради славянскитъ въ него имена, неможе да бжде по старъ отъ XIV в.

VII. Легендитъ въ нашия манускриптъ, сами по себе си, възможно е да сж по стари отъ XIV в; нъ, да имъ се опрѣдли врѣмето кога сж писани, по недостатѣкъ на достовѣрни данни, е съвсѣмъ невъзможно. Въ всѣки случай, тѣ сж се появили като резултатъ на смѣсенитъ български и сърбски легенди.

VIII. Нито едно показание на ръкописътъ нѣма възможность въ сегашната историческа литература; тѣй щотъ, мнѣнието за славянството на Юстиниана, което, благодарение на Аллемана, е сжществувало толкова врѣме въ историческата литература, сега трѣбва да се признае за неоснователно. Тозъ откъслѣкъ завежда ни въ цикълътъ на славянскитъ легенди, свързани съ името на Юстиниана, както други славянски легенди съ името на Александра Македонски, аквитански съ името на Карла Великий, германекки съ името на Теодориха и Атила, британски съ Артура, а италянски съ Тотила“.

И тѣй, по мнѣнието на уважаемия авторъ излиза, че Юстинианъ Велики не е билъ славянинъ, а, по всѣка вѣроятность,

⁴⁾ *Explicationes quorundam nominum quae leguntur in pracedente fragmento observatae per Ioannem Tomeo Marnavich Canonicum Silensem.* (Виз. Временникъ, т. I вып. 3 и 4, стр. 475).

происхождалъ отъ нѣкое Илиреко племе, което тогава е населявало онѣзи частъ на Балкански полуостровъ, отъ където е билъ родомъ Юстинианъ. Отъ начало още казахме, че нѣма да говоримъ нищо по тоя въпросъ, а само ще наведемъ мнѣнието на автора по него. Като паралелъ на горния въпросъ, ний считаме въпросътъ за мѣсторождението на Юстиниана, а заедно съ него и въпросътъ за основаната отъ него архиепископия, който се явява самъ по себе си, щомъ стане дума за мѣсторождението му. За него именно въпросъ, макаръ и да се счита, горъ-досу, за разрѣшенъ, ще кажемъ нѣколко думи само. Нъ, като казахме по-горъ „паралелъ“ ний не искаме да кажемъ, че непременно единия въпросъ върви съ другия, и обратното; нито пъкъ, че единия въпросъ не може безъ другия. Това сж два отдѣлни въпроси, които поддѣждатъ на особенни исторически изслѣдвания. Въпросътъ самъ по себе си се явява, спорѣдъ насъ, щомъ се узнае за происхождението на Юстиниана, да се знае и за неговото мѣсторождение.

Наехме се да кажемъ нѣколко думи по въпроса за архиепископията *prima Iustiniana*, а заедно съ него и за мѣсторождението на Юстиниана, не че го смѣтаме за неразрѣшенъ, или че не е казано за него до сега нищо; напротивъ, тоя въпросъ, както и онзи за происхождението на Юстиниана се смѣта вече за разрѣшенъ. За освѣтление на читателитъ, ще наведемъ само мнѣнието на нѣкои отъ авторитъ, които сж писвали по въпроса за мѣсторождението на Юстиниана, или пъкъ само сж се закоесвали до него, като прибавимъ още и нѣкои свои лични наблюдения на мѣстността, която спорѣдъ Юстиниановия съвременникъ Прокопия, се приема за негово родно мѣсто.

Историята и историческитъ данни, твърдъ ясно ни чертаятъ положението на Балкански полуостровъ, когато на Византийскій прѣстолъ е стъпилъ императоръ Юстинианъ, за когото ни е тукъ думата. Той е дошелъ именно въ онѣзи врѣмена, когато византийското правителство вече бѣ изпуснало, тъй да се каже, цялия полуостровъ и бѣ го оставило на неговата съдба и произволътъ на грабителитъ — а е глѣдало само да закрѣпи столицата си. Юстинианъ, тоя великъ реформаторъ, законодатель и войникъ, съ голѣмо умѣние и усилia е можалъ да повърне полуострова пакъ подъ властта на Византия. Даже и нѣщо повече. Той утвърдилъ властта на Империята на полуострова, още за читаво едно столѣтие. Между друго, за да заная държавата си отъ външни нападения, намѣрилъ за добръ да възобнови старитъ крѣпости и да построи нови. Историкътъ Прокопи, неговъ съвременникъ, наброява до 600 нови и подновени отъ Юстиниана крѣпости, между които сж крѣпостта *Tauresium* и *prima Iustiniana*³⁾ Юстинианъ намѣрилъ за добръ още, щото, религиозния центръ на полуострова, който до тогава е билъ въ *Sirmium*; а сетнѣ,

³⁾ Procopii Caesarensis. De aedificiis Iustinianus. Venetijs MDCCXXIX anno lib. IV, c. 1 p. 538—39.

подиръ като тоя градъ е билъ разрушенъ и прѣнесенъ въ Солунъ⁶⁾ да го прѣнесе въ подновения отъ него градъ и, съ съгласието на всички митрополити и патриарси, учредилъ *нова* архиепископия, която нарѣкълъ *prima Iustiniana* и на която подчинилъ епархитѣ: Дакія (*Mediterranea et ripensis*), Вгора Мизія, Дардания, Превалитанія, Македонія и една частъ отъ Панонія⁷⁾. На новия архиепископъ Юстинианъ е далъ право, чрѣзъ *Novella XI*, издадена прѣзъ 535 г. отъ самия него, да има най-висша власть въ казанитѣ провинции: да поставя митрополити и епископи въ подвѣдомственитѣ си епархии — а той да се избира отъ съборътъ на митрополититѣ си и, никой другъ архиепископъ да нѣма никаква власть надъ него. Въ самата *XI Novella* четемъ: «*Decernit Iustinianus, ut primae Iustinianae patriae nostrae, pro tempore sacro sanctus amites non solum metropolitanus, sed etiam archiepiscopus fiat, et ceterae provinciae sub ejus sint auctoritate: Dacia ripensis, nec non Moesia secunda, Dardania et Prevalitania provincia et secunda Macedonia pars etiam secundae Macedoniae*»⁸⁾. Въ тозъ документъ намираме, освѣтъ властта въ кои провинции именно се е простираа на тоя архиепископъ, и друго, което е за насъ по-важното, че тѣзи архиепископия е била основана въ отечеството на Юстиниана (*patriae nostrae*). Тоя фактъ ни го потвърждава и историкътъ Прокопи, Юстиниановъ съвременникъ: у него четемъ: „*Ut paucis absolvam urbs cit magna frequens, rebus omnibus lacte, e jure Metropolis universae provinciae . . .*“ а малко по-надолу четемъ: „*Juxta eundem locum (do Tauresium), urbem nobilissimum condidit e Iustinianam primam . . .*“⁹⁾.

На основание горнитѣ данни, всички послѣдующи автори се съгласяватъ, че *новата* архиепископия Юстинианъ основалъ въ своето си родно мѣсто; само че, спорѣдъ Хана¹⁰⁾ поради яфкон двоемислицы единъ приематъ Тауресіумъ за родно мѣсто на Юстиниана, а други Bederiana¹¹⁾. Обаче, както ще видимъ на-

⁶⁾ L. A. Gebhardi *Geschichte des Reichs Bulgarien*. Brün, t. 137, p. 11; А. Будиловичъ. Нѣколко мислей о греко-славянскомъ характерѣ дѣятельности св. Кир. и Методія, стр. 110.

⁷⁾ М. Дриновъ Исторически прегледъ на Българ. црква 1869 г. стр. 4—5; Голубинскій С. Краткій Очеркъ Исторіи правосл. церквей. Москва, 1811 г. стр. 58; L. A. Gebhardi *Geschichte des Reichs Bulgarien* и пр. т. 137, p. 21; Ед. Гиббонъ Исторія упадка и разрушенія Рим. имперіи (руски преводъ отъ В. Н. Невѣдомскаго) т. IV, 1884 г., стр. 306.

⁸⁾ Zacharie von Lingenthal. *Beiträge der bulgarische-kirche* 1864 p. 6.

⁹⁾ Procopii *Caesarensis* etc lib. IV . . I, p. 438—439.

¹⁰⁾ Ханъ. *Reise von Belgrad nach Salonique* etc. p. 60, 95 и 97; ibid Путеваніе чрезъ поречію Дрине и Вардара (сърбски преводъ отъ М. Н. Плячъ) у Београду 1876 г. стр. 207—209.

¹¹⁾ Corpus scriptorum Byzantinae. J. Malalas. Bonnae, 1831 p. 425; Шафарикъ П. І. Славянскія Древности (руски преводъ О. Воеводскаго). Т. II, кн. I стр. 257—259; F. Racki. Naert Jugoslavjanskich povjstiej do IX stol. (Архив за Jugoslavjanski povjstien, кн. IV стр. 241). Zagreb. 1857 г.; R. Rossler Über den Zeitpunkt der Slavischen Ansiedlung an der unteren Donau. Wien 1873. p. 42; M. le Beau Histoire de Bas-Empire en commençant a Constantin le Grande. Paris

долу, у Прокопия нѣма никакви двосмислици; нѣ, и да допуснемъ да ги има, пакъ тѣ не би повредили никакъ; защото, както тогава двѣ крѣпости, тъй и сега двѣ села, освѣтъ че сѣ близу до друго, нѣ сѣ близу и до самия градъ. Обаче на основание славянското име на Юстиниановия уйчо Istokus, нѣкои автори търсятъ родното мѣсто на Юстиниана, въ нѣкое село *Истокъ*, което се е намирало на пътятъ между Охридъ и планината *Petrina*¹²⁾; спорѣдъ други пъкъ, родно мѣсто на Юстиниана е билъ гр. Охридъ, или нѣкъдѣ около него, и че, основаната отъ него архиепископия е Охридъ¹³⁾. Пуквинъ, единъ отъ поддържателитѣ на това мнѣние, отива до тамъ, че всички други, които търсятъ родното мѣсто на Юстиниана въ Кюстендилъ или Скопие, нарича ги: «fort ignorant en Geographie», че не обърщали внимание на гр. Охридъ, който се е намиралъ въ Нови Епиръ, както това, ужъ, твърдятъ и самъ Прокопи¹⁴⁾. Въ *Iustiniani vita*, намѣренъ въ Бербериновата библиотека, писанъ на илирски езикъ (*litteres et characteribus Illiricis*), отъ Богомплъ, пастиръ и аббатъ въ манастира Св. Александъръ, въ Дардания, се казва, че Юстинианъ е билъ родомъ отъ Призренъ (*in Prizrena*¹⁵⁾). Не малцина отъ писателитѣ припаятъ Кюстендилъ, или София, за родно Юстинианово мѣсто, или въ околността имъ; отъ където би трѣбало да се приеме, че гр. Кюстендилъ или София да е билъ архиепископната първа Юстиниана¹⁶⁾.

По никаквъ начинъ не може да се приеме с. Истокъ за родно мѣсто на Юстиниана; тъй като, това мнѣние не е основано на никакви исторически факти: това е само едно прѣдположение, основано на славянското име на Юстиниановия уйчо *Σαράτιος* — *Istokus*, което мнѣние днесъ се отхвърля съвършено, като невѣрно¹⁷⁾. А колкото за гр. Охридъ, че е билъ сѣдалище на архиепископията *първа Юстиниана*, че Юстинианъ да е билъ родомъ нѣкъдѣ отъ Охридско, също не може да се приеме; тъй

MDCCLXIV an. t. VIII, liv. XL. p. 506—507; Histoire de Justinien, par M. Izambert. Paris, 1856. c. VI, p. 39; Dictionnaire Encyclopedie, d' Histoire de Biographie, de Mythologie et de Geographie par Louis Gregoires Paris. 1884 p. 1085. M. N. Bouillet. Dictionnaire universel d' Histoire et de Geographie. Paris. 1895 an. p. 975 et 1872 etc.

¹²⁾ Through Macedonia to the Albanian lakes, by Mary Adelaïd Walken. London 1864 p. 135.

¹³⁾ L. A. Gebhardi etc. t. 137 p. 11 и 21 N. В.; За Юстинианова права на Охридска Архиепископия. Цариградъ, 1873. г. стр. 7; Историческое изслѣдваніе на Охридската и Илекеката архиепископін (прѣводъ отъ руски Н. Михайловскаго). Цариградъ, 1869 г. стр. 6—7; Ханъ. Путovanje прозъ поречнну Дрине etc. стр. 210

¹⁴⁾ F.-C.-H.-L. Pouqueville Voyage en Grèce. Paris. MDCCCXXVI an. t. III. p. 51

¹⁵⁾ Византийскій Временникъ. Спб. 1894 г. т. I, вып. 3 и 4 стр. 475.

¹⁶⁾ А. Гилфердингъ. Собрание Сочиненій. Спб. 1886 г. т. I, стр. 7. Notice; Голубинскій Кратскій Очеркъ Исторіи Прав. Церквей. Москва 1871 г. стр. 108—109; Шафарійъ Слав. Древности. etc. Т. II, кн I пр. 257—259.; Ел. Гиббонъ. Исторія упадка и пр. т. IV с. 303. M-r le Beau. Histoire de Bas-Empire etc. p. 507 etc.

¹⁷⁾ Четиъ по-горѣ. стр. 10—12.

като, освѣнъ че гр. Охридъ се явява много по-късно въ историята, едва въ IX столѣтіе съ днешното име; нъ и гр. Охридъ никой пътъ и при никое разпрѣдѣленіе не е влизалъ въ провинціитъ наброени въ Novella XI, нито пъкъ въ Дардания, а е влизалъ въ провинцията съ старото име Lychnidus или Деессаретия¹⁸⁾. А колкото относително мѣстното на Пуквила, че именно Охридъ е билъ сѣдалище на *първа Юстиниана* и, че Охридъ се е намиралъ въ провинцията Нови Епиръ, както *твърдятъ*, ужъ, и самъ Прокони, не е вѣрно. При тогавашното рѣспрѣдѣленіе провинціитъ на Виз. Империя, възможно е Охридъ да се е намиралъ въ казаната провинция; нъ Прокони никѣдъ не твърди туй нѣщо. При това още, ще кажемъ, че въ околността на Охридъ нѣма села съ подобни имена¹⁹⁾ (разбирани кръности), нито пъкъ въ околността му има слѣди отъ водопроводъ; което нѣщо дѣйствително твърди Прокони, какво ще видимъ по-долу. Спорѣдъ свѣдѣніята на Анна Комнина, гр. Охридъ е билъ основанъ отъ българитъ въ врѣмето на царъ Мокруса (Самуила), на мѣстото на стария градъ Сптийонъ — при пеходътъ отъ Мокренската клисура, измѣнили старото му име и го нарѣкли Охридъ²⁰⁾. Името, Охридъ, грѣци *Ἀχρίδα*, се споменува най-напрѣдъ въ титулата на Охридски епископъ Гаврила, въ 879 г., който е присѣствувалъ на Цариградски съборъ²¹⁾. Че гр. Охридъ много по-късно е добилъ названіето *първа Юстиниана*, твърди ни единъ «новонайденъ надписъ» въ Охридската църква Св. София²²⁾. Отъ тоя надписъ се вижда, че Охрид. Епископия, прѣзъ втората половина XI в., до кѣдъ срѣдата на XII в. се е наричала само «ΑΓΙΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ»; а подиръ сж били прибавени думитъ *първа Юстиниана*, прѣдъ Βουλγαρίας. Безъ да отиваме по-нататъкъ, мислѣж, достатъчно е да се увѣримъ, че въ гр. Охридъ не е била основаната Юстинианова архиепископия, нито пъкъ самия Юстинианъ е билъ родомъ отъ Охридъ или околността му. А колкото за гр. Призренъ да се приеме за сѣдалище на казаната архиепископия, не е възможно по никакъвъ начинъ; тъй като, лицето което е описало тъй наречената Iustiniani vita, е легендарно и несѣществующе²³⁾.

Споменяхме по горѣ, спорѣдъ Хана и други нѣкои, да се приеме Таугресіумъ, или Bederiana за родно мѣсто на Юстиниана, е произлизало отъ „двосмислицата“ у Проконія. За да избѣгнемъ тѣзи двосмислица, ще наведемъ самия пасажъ на Проконія и, до колкото можемъ, ще се постараемъ да обяснимъ тѣзи „двосмислица“. Прокони казва: «Castello, cui nomen Bederiana, vic-

¹⁸⁾ Пер. Списание. Срѣдецъ 1892 г. кн. XL, стр. 631—639.

¹⁹⁾ Мин. Сборникъ. кн. IV стр. 89—92.

²⁰⁾ Виблеотека «св. Климентъ» кн. V, стр. 29.

²¹⁾ Голубински С Краткій Очеркъ etc. стр. 58.

²²⁾ Пер. еписаніе. Срѣдецъ 1892 г. кн. XXXII и XXXIII, стр. 360.

²³⁾ Чети на стр. 11, т. VIII.

num erat Tauresium, ubi natus est» (Юстинианъ²⁴). Спорѣдъ насъ; както и е въ сжщностъ, ubi се отнася къмъ Tauresium, а не къмъ Bederiana. Прѣводътъ, горѣ долу, би гласилъ: «Кръпостъ. Бедерпана, съседна ней бѣ Таурезиумъ, отъ кждѣто е родомъ (Юстинианъ). Едва отъ причинитѣ, спорѣдъ насъ, да се смѣватъ не само кръпоститѣ, нъ и самитѣ провинции е тѣзи, че въ Novella XI на първо мѣсто стои Dacia, а въ самия Прокопий стои „При Европейскитѣ Дарданни“²⁵. Въ този случай не трѣбва да не бърка Novella XI, защото Прокопи е много ясенъ. Той казва: «Apud Dardanos Europaeos, qui post Epidamnorum terminos habuit, castello, cui nomen Bederiana, vicinum erat Tauresium, ubi natus est, arbis reparator Iustinianus Augustus. Brevi spatio locum, huic moenibus quadratis circumdedit, singulisque angulis turvi imposita effecit ut Tetrabyrgia sed quadraturina recipere et decessetur. Iuxta eundem locum urbem nobilissimum condidit et Iustinianam primam Latino vocabulo appellavit, nutritionis mercedem alerico fulvens²⁶). Тукъ Прокопи ясно ни опрѣдѣля, че въ земята на Европейскитѣ Дарданни, т. е. въ Дардания, която подиръ се е граничила съ Епизамсийцитѣ, имало е кръпостъ Bederiana; съседна съ нея е била кръпостъта Tauresium, отъ кждѣто е билъ родомъ (Юстинианъ). Тѣзи кръпостъ той обградилъ е четвъртити кули, а близо до това мѣсто е постронилъ прѣкрасенъ градъ *първа Юстиниана* etc. Пакъ сжщия, по-надолу казва: Extructa ibidem aquaductu (водопроводъ) levique aurum permutare civitatem instruxit, aliaque permulta arbes conditari gloriosa ut praeclara admodum facit . . .²⁶). Значи, на основание горнитѣ данни, или трѣбва да имаме прѣдъ видъ: I) че кръпоститѣ, Tauresiana и Bederiana сж били въ Дардания; II) че тѣ сж били близо до митрополията *първа Юстиниана* и III) че въ този градъ, кждѣто е била митрополията, Юстинианъ е направилъ *водопроводъ*. Причината, спорѣдъ насъ, нѣкои отъ авторитѣ, споменати по-горѣ, да приематъ Кюстендилъ или София за митрополията на *първа Юстиниана*, е, че въ Novella XI на първо мѣсто стои Dacia. Нъ това не трѣбва да ни бърка никакъ. Прокопи, когато е писалъ Историята си, по всѣка вѣроятностъ, не е обръщалъ внимание на официалното административно разпрѣдѣление на държавата по това врѣме; а може би за да бѣде поточень и опрѣдѣленъ, указва само на областъта Дардания, която е влизала въ обширната тогава провинция Дакія;²⁷) а въ Novella XI, като официаленъ документъ се е имало прѣдъ видъ това разпрѣдѣление.

²⁴) Procopii Caesarensis De aedificiis Iustinianus; lib. IV, c. I, p. 438—439; Corpus Scriptorum Historiae Bizantinae et c. pars. II и III, p. 265—267.

²⁵) Ibid. p. 429.

²⁶) Пакъ тамъ, Histoire de Bas. Empire en commencement a Constantin le Grande. par M-r le Beau. Paris MDCCCL. t. VIII, liv. XI. p. 506—507.

²⁷) Atlas Antiquus. Delineavit D-r C. de Spruner Gothe MDCCCL.

Съ Прокония се съгласяват мнозина историографи и пажественници.²⁸⁾ За да бъдемъ по-кратки, ще кажемъ, че кръпостигъ Таuresium и Bederiana, които срѣщаме у Прокония, че сж били близо до самия градъ, сжществуватъ и днесъ още и, освѣтъ че не сж отдалечени едно отъ друго, нъ сж сжщеврѣменно, близу пакъ до самия градъ. Днешнитѣ имена на селата сж *Таваръ* и *Бадаръ*. На ю. п. отъ Скопие, на разстояние около 4 часа пътъ мѣжду езерото, едно врѣме нарѣчено *Елатио*, а сега *Гьолъ*, р. Вардаръ и р. Пчиня, и то при влизанieto на последнага въ Вардаръ, се намира една доста пространна плоска възвишеностъ, по която сж разположени селата: Таваръ Пакашево, Блаце, Кожле, Ново-село и Бадаръ. Отъ с. тѣзи възвишеностъ се граничи съ шосето Скопие-Велесъ. отъ ю. съ р. Вардаръ, отъ н. съ р. Пчиня, а отъ з. съ самото езеро. На западнага страна на тѣзи възвишеностъ, именно, отъ къмъ езерото и р. Вардаръ, се намира с. *Таваръ* (*Тиоръ*). При края на тази възвишеностъ, когато тя вече захваща, полегата да се пуца надъ езерото, тукъ тамъ се намиратъ развалини; като ги наблюдава човѣкъ, изглѣжда, като че ли да сж стоели на една права линия, която е отивала чакъ до р. Вардаръ. По навѣтръ отъ тѣзи развалини, по-близу до селото, се намиратъ слѣди отъ други, между които личи и една полуразвалена черква. Вънъ отъ черквата, се намира една плоча, широка 90 с. м. а дълга 1.30 с. м., съ славянски надписъ, който по никакъвъ начинъ неможе да се прочете. Малко по на страна отъ черквата, при единъ купъ отъ развалини, се намира една колона, отъ бвлъ мряморъ, дълга $2\frac{1}{2}$ метра: Като се отиде къмъ истока, прѣзъ селата: Пакашево, Ново сето, Блаце и Кожле, именно, по край самата рѣка Пчиня, е разположено с. Бадаръ-чифликъ, отъ 16 къщи. Въ туй село, покрай самата рѣка, макаръ да има слѣди отъ развалини, обаче неможе да се опрѣдѣли ясно, колко мѣсто сж заемали тѣ и въ какво направление сж отивали.

Мислимъ, като допълнение на горното, може да ни послужи и една легенда, сжществующа въ селото Таваръ²⁹⁾. Въ легендата се казва, че „едно врѣме“, когато тамъ е минавалъ нѣкой си паша, взелъ е отъ тѣхното село едно сираче и го завелъ въ *Стамбулъ*. Следъ врѣме, това момче е станало паша, и, като такъвъ, дошелъ да види своето си родно мѣсто. Селото било запустѣло отъ *зулуми*; пашата, за да не запустѣй съвършено селото, прѣселилъ въ него пакъ избѣгналитѣ и имъ далъ единъ *ферманъ*, че нѣма да имъ зима *царско*. Обаче, както самъ твърдѣше разказвачтъ, ужъ тоя ферманъ съ измама билъ зегъ отъ

²⁸⁾ Encyclopaedia Britannica, a Dictionary.... m. XIII. p. 891. S. Tager. Highland of European Turkey, 1864 London. p. 370; Histoire de Justinian par Lambert. Paris 1856; an. p. 226, Notice historique; Dictionnaire Encyclopedique D' Histoire, de mythologie biographie etc. par Luis Gregoire, Paris 1884 an. p. 1085; Путешествiе по Слав. Областей Евр. Турции Мекензи и Ерби (рус. переводъ). I стр. 175—177 che.

²⁹⁾ Служана отъ Паале Здравевъ, селенинъ отъ сѣщото село.

Скопскитѣ бееве и чорбаджии. Сѣщата легенда се присвоява и за селото Летевици, което се намира сѣѣшу с. Бадарѣ; на двѣния брѣгъ на р. Пчиня. За водопроводѣтъ³⁰⁾, който се именува у Прокопия, ще кажемъ, че той и днесъ още се намира въ околността на гр. Скопие³¹⁾, и е тринадесетвѣковенъ свидѣтель на толкова кървави борби и събития на тѣзи нещастна страна на нашето отечество.

И тѣй, въ заключение ще кажемъ:

I) Гр. Охридъ не е билъ сѣдалище на Юстиниановата архиепископия, както нѣкои мислятъ: тѣй като, той никога не е влизалъ въ провинцията Дардания, или пъкъ въ *mediterranea Dacia*.

II) Ако да е билъ гр. Охридъ сѣдалище на Юстиниановата архиепископия, то, поне. Св. Климентъ, първия български архиепископъ въ онѣзи страна, покрай титлитѣ си, Охридски, Велпички или Вѣлпички³²⁾, щѣше да носи и тѣтлага, архиепископъ на първа Юстиниана.

III) Въ околността на гр. Охридъ нѣма никакъвъ водопроводъ, или слѣди отъ подобно нѣщо; нито пъкъ села съ подобни имена, каквито нампраме въ Прокопия.

IV) На основание отрицателния резултатъ за славянското происхождение на Юстиниана, и с. Истокъ неможе да се приеме за негово родно мѣсто.

V) Гр. Кюстендилъ, сѣщо, неможемъ да приемемъ да е билъ сѣдалище на митрополитята *prima Iustiniana*; тѣй като, ако и да е влизалъ въ провинцията Дардания, нѣкога и въ *Dacia*, нѣ влизалъ е съ името *Ulpiana—Iustiniana secunda*.

VI) Сѣщо, въ околността на Кюстендилъ нѣма водопроводъ, нито пъкъ села съ подобни имена, каквито ги има въ Скопско.

И тѣй, гр. Скопие е билъ сѣдалище на митрополитята *първа Юстиниана*.

Януар. 1897.

М. Ивановъ.



³⁰⁾ По обширно описаніе на гр. Скопие в. „Библиотека“ г. III, кн XIII. Пловдивъ 1896 г. стр. 1—11.

³¹⁾ Скопийци сега го казватъ „Герме“.

³²⁾ Голубинскій, стр. 58, Григоровичъ В. Пѣтешествия и пр. стр. 101 и 114 etc.

Б. ОФИЦИАЛЕНЪ ОТДѢЛЪ.

1. Кратъкъ исторически прѣгледъ на училището
отъ отварението му до 1896-97 година.

Първо Българско Училище въ Варна се отворило прѣзъ 1860 година въ една частна къща. Първи учителъ билъ Константинъ Тодоровъ Семерджиевъ отъ Търново. Въ 1861 година почнали да строятъ училищно здание, нѣ отъ голѣмимъ припятиствия отъ страна на гагаузитъ, били принудени да спрятъ постройката врѣменно и да искагъ ферманъ отъ Цариградъ. Такъвъ билъ издаденъ относъ и на 25-й Юний 1862 г. въ присѣдствіето на тогавашний управителъ Анчиръ-бея, на владиката Порфирій, на руския консулъ и множество народъ било освячено съ голѣмо тържество.

Въ послѣдующитъ години бълг. училище е имало слѣднитъ учители: Савва И. Доброплодный, Георги Живковъ, Петръ Попъ Димовъ отъ Търново, Никола Вапаровъ, Стефанъ Дербеевъ, Иванъ Кателневъ, Димитръ Станчевъ, Даскалъ Янко, Спиридонъ Грамадовъ Кьорчевъ, Христо Самсаровъ, Цвѣтко Свинаровъ, Димитръ Мумджиевъ и Стефанъ Георгиевъ.¹⁾

Слѣдъ освобожденіето отваряніето на „реалното училище“ станало съ княжески указъ на 3 Септемврий 1879 отъ покойния Т. Н. Шишковъ, който билъ назначенъ за учителъ отъ първи классъ съ 4000 франка годишна заплата и същеврѣменно за инспекторъ на училището съ 1200 фр. възнаграждение. — Училището се помѣщавало въ наето общинско здание за 60 турски лири годишенъ наемъ, гдѣто имало и 3 отдѣлення. Въ началото на годината е имало 38 ученика, прѣзъ годината достигнали до 66, нѣ до пепита останали 39. Учителското тѣло се състояло отъ инспектора Т. Шишковъ и 2-ма учители: Фердинандъ Дечевъ, родомъ отъ Унгария и Димитръ Станчевъ, родомъ отъ Шуменъ. Въ началото на уч. година прѣподавалъ и учителъ С. Георгиевъ до 27 Септемврий, нѣ не билъ назначенъ.

Въ началото на 1880—81 учебна година се отворилъ III классъ; имало 83 ученика и трима учители: Б. Райновъ, който

¹⁾ По-подробни свѣдѣния за числото на ученицитъ и классовѣтъ въ турско врѣме не можахъ да се съберахъ по иѣманіе достатъчно врѣме. Такива ще бѣдѣтъ помѣстени, ако се намѣрѣтъ, въ отчета за идущата учебна година.

испълнявалъ врѣменно директорската длѣжностъ, Вацлавъ Емлеръ и Н. Бендеревъ. По-послѣ, слѣдъ нова година, билъ назначенъ за директоръ Петръ Пенчовъ, учителитъ Н. Бендеревъ (отъ 1-й Февруарий) и Божилъ Райновъ (20 Мартъ) уволнени, а вмѣсто тѣхъ назначени Ив. Мавровъ и Ник. Поповъ. Нъ на 26 Мартъ Ив. Мавровъ билъ уволненъ и вмѣсто него назначенъ Методий Матеевъ. Така щото въ края на втората учебна година училището е имало единъ Директоръ (П. Пенчовъ) и трима учители (Н. Поповъ, М. Матеевъ и В. Емлеръ) и 85 ученика, разпрѣдѣлени на три класса.

Третата 1881—82 уч. година се отворилъ IV классъ. Учит. тѣло въ началото на годината се състояло отъ сѣщитъ 4-ма учители и учителя Т. Раевъ, нъ пръвъ течението на годината М. Матеевъ билъ уволненъ, а вмѣсто него назначенъ Ив. Начовъ. Сѣщо били назначени учителитъ В. Фалтисъ по Пѣние и Д. Мамарчевъ по Гимнастика. Въ края на учебната година е имало 134 ученика въ 4 класса, които получили свидѣтелства.

Четвъртата 1882—83 уч. година се отворилъ пети классъ. Нови учители били назначени: Н. Райновъ, В. Маршалекъ и М. Бѣлчевъ, а Ив. Начовъ билъ уволненъ. Пръвъ течението на годината вмѣсто В. Фалтисъ билъ назначенъ Д. Трайловичъ, така щото въ края на учебната година учит. тѣло се състояло отъ Директора П. Пенчевъ и учителитъ М. Бѣлчевъ, Н. П. Поповъ, В. Емлеръ, Т. Раевъ, Н. Райновъ, В. Маршалекъ, Д. Трайловичъ и Д. Мамарчевъ. — На испитъ се явили 166 ученика.

Петата 1883—84 учебна година се отворилъ и VI классъ. Въ началото на тая година учителя Маршалекъ билъ прѣмѣстенъ въ Кюстендилъ, а вмѣсто него прѣмѣстенъ отъ тамъ А. Шнулакъ, а новоназначени: А. Астенидовъ и Петръ Вулпе. Пръвъ течението на годината директора Пенчовъ билъ прѣмѣстенъ въ Силистра, а вмѣсто него отъ 13 Януарий 84 година назначенъ Г. Смпловъ. Отъ 6-Февруарий с. г. билъ назначенъ и учителя Л. Поповъ. Така щото въ края на учебната година учит. тѣло е имало слѣдния съставъ:

Г. Смпловъ директоръ и учители: 1) М. Бѣлчевъ, 2) Н. П. Поповъ, 3) В. Емлеръ, 4) П. Вулпе, 5) А. Шнулакъ, 6) Н. Райновъ, 7) Т. Раевъ, 8) Д. Трайловичъ, 9) А. М. Астенидовъ, Л. Поповъ и Поди. Филевъ по Гимнастика. На испитъ сѣ се явили отъ 6-тѣхъ класса 229 ученика.

Пръвъ 1884—85 учебна година реалното училище става пълна реална Гимназия съ 7 класса. Отъ минѣло-годишнитъ учители били уволнени Д. Трайловичъ, П. Вулпе, а вмѣсто тѣхъ назначени четирма нови: С. Ноновъ, Г. Паунчевъ, Ст. Жетковъ и П. В. Давидовъ. Вмѣсто Поди. Филевъ по Гимнастика назначенъ П. Беровъ. Въ края на тая година се явили на испитъ 240 ученика. Тая година за пръвъ пѣтъ е имало зрѣлостенъ испитъ, на който се явили 8 ученика и всички сѣ издържали.

Седмата 1885—86 учебна година е забвължителна съ освѣщеніето на новопостроената Държавна Гимназия, което станало на 18 Септемврий 1895 година при Директорството на М. Бълчева. Прѣзъ тая година по причина на сѣрбско-българската война не е имало непрѣкъснатото занятия. На 11 Ноември били затворени всичкитѣ классове, много отъ учителитѣ и ученицитѣ се записали въ доброволчески чети и заминали за бойното поле. Долнитѣ 4 классове се отворили на 13 Декемврий, а останалитѣ едва на 13 Януарий 86 година Въ края на тая уч. година учителското тѣло е имало слѣдния съставъ: М. Бълчевъ, директоръ и учителитѣ: 1) Г. Паунчовъ, 2) Г. Т. Дерманчовъ, 3) В. Емлеръ, 4) Т. Раевъ, 5) К. Иончевъ, 6) Ив. Ангеловъ, 7) Л. Поповъ, 8) Д. Станчевъ, 9) А. М. Астенцовъ, 10) С. Николовъ, 11) С. П. Желтовъ и 13) Н. Парланановъ. На пенитѣ се явили 194 ученика, отъ които 9 издържали зрѣлостенъ пенитѣ.

Прѣзъ 1886—87 учебна година Гимназията се промѣня въ *Петокласно Педагогическо Училище*. Въ края на тая година е имало 5 класса съ 145 ученика. Учителското тѣло се е състояло отъ 11 души учители, отъ които само трима сѣ останали отъ минѣлата година, а останалитѣ били нови. Директоръ е билъ Ф. Фиковъ, а учителитѣ сѣ били: 1) К. А. Цанковъ, 2) Г. Табаковъ, 3) П. Радомировъ, 4) П. Загорски, 5) К. Иончевъ, 6) Ив. Димитровъ, 7) Ив. Момчиловъ, 8) Ив. Карановъ, 9) С. Желтовъ и 10) Н. Парланановъ.

Деветата година 1887—88 пакъ е имало само петъ класса съ 163 ученика. За Директоръ билъ назначенъ А. Козаровъ, учителитѣ Ф. Фиковъ, Ив. Момчиловъ и С. Желтовъ били прѣмѣстени, а вмѣсто тѣхъ назначени: Л. Поповъ, С. Гулапчевъ, Г. Обрѣшковъ, Р. Калиновичъ и Д. Милевъ; така щото въ края на учеб. година учит. тѣло се е състояло отъ 10 души, заедно съ директора.

Прѣзъ 1888—89 учебна година Петокласното Педагогическо Училище се прѣименува съ Височайше одобренъ докладъ № 6136 въ „*Варненско Държавно Петокласно Училище „Фердинандъ I“*“. Прѣзъ тая година се отваря пакъ и VI класъ. Въ края на учебн. година на пенитѣ се явили 217 ученика. Учителското тѣло е било слѣдното: Директоръ А. Козаровъ и учители: 1) И. Загорски, 2) К. Иончевъ, 3) Т. Н. Шишковъ, 4) Г. Табаковъ, 5) К. Шкорпилъ, 6) Л. Поповъ, 7) Ив. Церовъ, 8) Д. Беровъ, 9) Д. Станчевъ, 10) Ц. Тодоровъ, 11) Е. Маноловъ, 12) Р. Калиновичъ и 13) Д. Милевъ.

Въ единадесетата 1889—90 учебна година се отваря пакъ VII класъ и Петокласното Училище се прѣименува въ „*Държавна Педагогическа Гимназия Фердинандъ I“*“. Въ края на годината на пенитѣ се явили 232 ученика, отъ които 3 сѣ издържали зрѣлостенъ пенитѣ. — Учит. тѣло се състояло отъ И. д. Директора Г. Табаковъ, 5 извънпостепенни учители (Т. Н. Шишковъ, К. Божковъ, К. В. Шкорпилъ, С. Н. Лафчиевъ, В. Атана-

совъ), 6 второстепенни (М. Поповъ, А. Кулевъ, С. А. Бешковъ, Д. Станчевъ, И. Ивановъ и У. Левенсонъ) 1 третостепененъ (Д. Милевъ) и двама волнонаемни (Р. Калниновичъ и С. Сокеровъ).

Пръзъ 1890—91 учебна година числото на ученицитъ пръзъ годината достига до 345, нъ на испитъ се явили 271 ученика, отъ които 9 се явили на зрълостенъ испитъ, нъ само 3-ма сж издържали. — Директоръ е билъ пакъ Г. Табаковъ, а учител. тѣло съставлявали слѣднитъ учители: 1) Т. Н. Шишковъ, 2) К. Божковъ, 2) Т. Някшевъ, 4) А. Митовъ (първостепенни) 5) Л. Поповъ, 6) А. Кулевъ, 7) Д. Станчевъ, 8) И. Ивановъ, 9) И. М. Гюлмезовъ, 10) У. Левенсонъ, 11) П. Винаровъ, 12) Хр. Челебиевъ (второстепенни), 13) Д. Милевъ, 14) Г. Добревъ и 15) К. Малевъ (третостепенни).

Пръзъ тринадесетата (1891—92) учебна година числото на ученицитъ достигнало до 346, нъ въ края на учебната година на испитъ се явили 294 ученика. Въ VII класеъ имало 15 ученика, нъ само 5 се явили на зрълостенъ испитъ и сж издържали. Директора Табаковъ билъ прѣмѣстенъ, а вмѣсто него дохожда М. Бѣлчевъ. Сжко отъ минало-годишнитъ учители били прѣмѣстени учителитъ: Някшевъ, Кулевъ, Милевъ и Левенсонъ (уволненъ по собствено желание), а вмѣсто тѣхъ прѣмѣстени отъ други гимназии и назначени, Фиковъ, Г. Паунчовъ (първостепенни), К. Петровицъ, Иширковъ врѣменно-новоназначени и Л. Романчикъ волнонаеменъ; така щото числото на учителитъ пръзъ тая година се увеличило съ единъ учителъ.

Пръзъ четирнадесетата (1892—93) учебна година числото на записанитъ пръзъ годината ученици достигнало до 449, нъ отъ тѣхъ само 393 сж останали до края на годината. Въ VII кл. е имало 18 ученика; отъ тѣхъ 12 сж издържали зрълостенъ испитъ. — Директоръ е билъ пакъ М. Бѣлчевъ. Отъ миналогодишнитъ учители 1 се пенсионира (Т. Н. Шишковъ), четирма се увольняватъ по разни причини (А. Митовъ, Г. Паунчевъ, А. Иширковъ и К. Малевъ), единъ се прѣмѣства другаде, (К. Петровицъ), а вмѣсто тѣхъ дохождатъ пакъ 6 други учители (С. Бешковъ, П. Клисуровъ, А. Тошевъ, Т. Стояновъ, К. Караджовъ и П. Павловъ). Пръзъ тая година е имало и единъ препараторъ за Ест. Кабинетъ (Ю. Шумляскъ).

Пръзъ Петнадесетата (1893—94) учебна година се отворилъ за първи пазъ и IV классически класеъ. Пръзъ годината е имало записани 535 ученика, а отъ тѣхъ само 488 сж останали до годишния испитъ. Въ VII класеъ е имало 20 ученика, отъ които 17 се явили на зръл. испитъ и сж издържали испита. Учит. тѣло въ началото на годината е било слѣдното:

М. Бѣлчевъ, директоръ, 1) К. Божковъ, 2) Ф. Фиковъ, 3) С. А. Бешковъ, 4) П. Д. Клисуровъ (първостепенни) 5) И. Д. Ивановъ, 6) Ив. М. Гюлмезовъ, 7) П. Винаровъ, 8) Хр. Челебиевъ (второстепенни), 9) Г. Добровъ (третостепененъ), 10) Т. Стояновъ (волнонаеменъ), 11) Д. Цаневъ, 12) В. П. Гочевъ, 13) Г.

Лъжевъ, 14) А. Чакъровъ (врѣмenni новоназначени), 15) Я. Романчукъ, 16) Г. Канелла, 17) К. Караджовъ, 18) Н. Дереконъ, 19) П. Павловъ (волнонаемни), 20) Г. де Режибусъ (учителъ по Гимназията) и 21) Ю. Щумлянски (прѣпараторъ). Множогодишниятъ учителъ Д. Станчевъ се пенсионира. Слѣдъ 18 Май 1894 г. учителитъ Г. Добревъ и К. Караджовъ били прѣмѣстени първия въ Разградъ, а втория въ Габрово и на тѣхно мѣсто били прѣмѣстени Ю. Божиловъ отъ Сливенската Гимназия и Дръ Данаиловъ отъ Габровската Гимназия. Директора М. Бълчевъ се уволнява отъ 10 Юний по собствено желаніе, а дѣлата и управленіето на Гимназията приема учителя Ф. Фиковъ.

Прѣзъ 1894—95 учебна година се отворилъ V класически класъ. Имало записани 673 ученика, а до испита сж останали 628. Въ VII класъ е имало записани 32 ученика, отъ тѣхъ 27 се явили на зрѣт испитъ, а 23 сж издържали испита. Учителския персоналъ е прѣтърпялъ голѣми промѣненія: Отъ многогодишнитъ учители 7 души били прѣмѣстени въ началото на годината, 4 души повишени въ първостепенни, единъ въ третостепененъ и 15 нови (прѣмѣстени и повоназначени). По-послѣ въ началото на Октомврий и Ноемврий били назначени още 3 други учители, а двама отъ по-прѣдишнитъ прѣмѣстени другадѣ. На 11 Януарий учителътъ Ив. Ивановъ бѣ прѣмѣстенъ за Инспекторъ на Варнен. Учебно Окръжие, а вмѣсто него назначенъ С. Николовъ. На 1 Февруарий и учителя В. Кърджиевъ билъ назначенъ инспекторъ въ Свищовъ, така щото въ края на учебната година учит. тѣло е било слѣдното:

1) Ф. Фиковъ директоръ	16) С. Стефановъ III ст. учителъ
2) Я. Ц. Бръшляновъ I ст. учит.	17) Г. П. Мутафовъ „ „ „
3) С. А. Бешковъ „ „ „	18) К. Малевъ „ „ „
4) Ив. М. Гюлмезовъ „ „ „	19) Пегръ Генковъ врѣмененъ
5) Хр. Челебиевъ „ „ „	20) Г. Д. Лъжевъ „
6) К. В. Шкорпилъ „ „ „	21) А. Чакъровъ „
7) Ф. Гиневъ „ „ „	22) Д. Данаиловъ „
8) Ю. Божиловъ „ „ „	23) Г. Брашовановъ „
9) Т. Някшевъ „ „ „	24) Пан. Х. Генковъ „
10) Хр. Кехайовъ „ „ „	25) Д. Цаневъ „
11) С. Николовъ „ „ „	26) И. Косевъ „
12) А. Димитровъ II „ „	27) Я. Романчукъ волнонаем.
13) Ив. Калдиевъ III „ „	28) Г. де Режибусъ „
14) Г. Добревъ „ „ „	29) Ив. Петрасъ „
15) П. Павловъ „ „ „	

Седемнадесетата година (1895—96) е била безъ тигуларенъ директоръ. Директора Ф. Фиковъ билъ прѣмѣстенъ за Директоръ на Габровската Държавна Гимназия, а вмѣсто него билъ

прѣмѣстенъ Директора на Търновската М. Гимназия, Г. Табаковъ; въ понеже тоя послѣдния билъ назначенъ за членъ въ Постоянния Учебенъ Комитетъ, длъжността директоръ изпълнявалъ Я. Бръшляновъ. Въ началото на тая учебна година, освѣтъ директора Ф. Фиковъ били прѣмѣстени и слѣднитѣ учители:

- 1) Ив. М. Гюлмезовъ за Директоръ на Разгр. Окр. М. Гимназия.
- 2) Г. Добревъ за инспекторъ на Провадийското Учеб. Окръжие.
- 3) П. Павловъ за учителъ въ Видинската М. Гимназия.
- 4) А. Чакъровъ „ „ „ Руссенската М. Гимназия.
- 5) А. Димитровъ „ „ Шум. Педагогич. Училище.
- 6) Петръ Генковъ уволненъ.

Вмѣсто тия били прѣмѣстени и назначени слѣднитѣ:

- 1) К. Стателовъ I ст. учителъ
- 2) А. М. Астенидовъ „ „
- 3) Н. Дуковъ „ „
- 4) Хр. Стояновъ врѣмененъ учителъ
- 5) П. Димитровъ „ „
- 6) Б. Ангеловъ „ „
- 7) Г. Каранджуловъ „ „
- 8) Б. Давидовъ „ „

Прѣзъ м. Май билъ уволненъ учителя по Гимнастиката Г. де Режибусъ.

Числото на ученицитѣ прѣзъ тая учебна година е достигнало до 765, въ въ края на годината получили свидѣтелства 634. Тая година се отворилъ и VI класически класъ. Въ VII класъ е имало 38 ученика, отъ които 32 се явили на зрѣл. испитъ, въ издържали само 11 души испитъ.

Въ слѣднитѣ двѣ таблици е изложено нагледно нарастванieto и намалението на числото на ученицитѣ прѣзъ всичкитѣ 17 години (таблица I) и успѣха на ученицитѣ, които сѣ държали испитъ въ края на всѣка година въ проценти (таблица II).

ТАБЛИЦА I.

за числото на учениците отъ 1879 до 1897 година, които сж държели годишниъ исписъ и сж получили свидѣтелства.

18 ⁷⁹ ₈₀	18 ⁸⁰ ₈₁	18 ⁸¹ ₈₂	18 ⁸² ₈₃	18 ⁸³ ₈₄	18 ⁸⁴ ₈₅	18 ⁸⁵ ₈₆	18 ⁸⁶ ₈₇	18 ⁸⁷ ₈₈	18 ⁸⁸ ₈₉	18 ⁸⁹ ₉₀	18 ⁹⁰ ₉₁	18 ⁹¹ ₉₂	18 ⁹² ₉₃	18 ⁹³ ₉₄	18 ⁹⁴ ₉₅	18 ⁹⁵ ₉₆	18 ⁹⁶ ₉₇
																	676
															628	634	а 49 б 44 в 45 г 39 д 33 е 38
															488	а 43 б 34 в 32 г 42	а 44 б 48 в 42 г 41
															393	а 43 б 39 в 39 г 43 д 47 е 41	а 43 б 40 в 35 г 43 д 40 е 30
															294	а 35 б 27 в 36 г 29 д 39 е 38	а 36 б 35 в 38 г 45 д 48 е 40
										271	а 42 б 40 в 49 г 50 д 32 е 42						а 48 б 45 в 46 г 40 д 45 е 45
				229	240					232	а 29 б 32 в 33 г 45 д 19 е 31						а 34 б 37 в 30 г 32 д 25 е 17
				а 35 б 24	а 32 б 22	194				217	а 28 б 24 в 26 г 25 д 37 е 41						а 24 б 25 в 17 г 19 д 13 е 13
				II 38	II 30	I 47				163	а 28 б 25 в 33 г 25 д 41 е 33						а 28 б 25 в 33 г 25 д 41 е 33
				III 36	III 32	II 25				145	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
				IV а 30 б 24	IV а 29 б 23	IV 23				163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
				V 16	V 11	V 26				163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
				VI 16	VI 16	VI 25				163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
				VII 15	VII 15	VII 13				163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						а 20 б 21 в 20 г 18 д 15
										163	а 20 б 21 в 20 г 18 д 15						

2. Отчетъ за учебната 1896/97 година.

І. У Ч Е Н И Ц И.

Записването на ученицитъ за истекщата учебна година се почна на 21 Августъ. На 26 сѣптий мѣс. учителскій съвѣтъ има първо заседание и се почнаха повторителнитъ и приемателнитъ испити, които се продължаваха до 31 Августъ. Числото на ученицитъ, които се явиха да държатъ повторит. испитъ е изложенъ въ слѣдната таблица:

Отъ кой классъ	Числото на учен.	Подърж. испитъ	Неподър. испитъ
Отъ I классъ	42	35	7
„ II „	28	28	—
„ III „	30	23	7
„ IV р. „	33	20	13
„ IV кл. „	8	4	4
„ V р. „	8	8	—
„ V кл. „	7	6	1
„ VI р. „	10	5	5
„ VI кл. „	4	3	1
Всичко	170	132	38

Занятията се почнаха на 2 Септемврий съ единъ водосвѣтъ, слѣдъ който се прочете на ученицитъ дисциплинарни правилникъ и се съобщи програмата. Нъ понеже нѣколко отъ учителитъ бѣха въ отпускъ, по причина че държаха Държавенъ испитъ, то тѣхнитъ прѣдмети останаха свободни до 20 Септемврий, отъ когато занятията се почнаха въ всички классове редовно. По-послѣ обаче, понеже имаше още незаписани ученици, по причина че нѣмаше повече мѣсто въ Гимназията, станъ нужда да се наеме още едно здание за 2 нови паралелки, та съ тѣхъ прѣподаването можа да почне едва на 21 Октомврий.

Числото на ученицитъ въ началото на учебната година бѣ 821, т. е. 72 ученика повече отъ колкото въ началото на ми-

нѣлата учебна година. По класове въ сравнение съ минѣлата учебна година имаше слѣдната разлика:

К Л А С С Ъ	Запис. въ начал на 1895/96 г.	Запис. въ начал на 1896/97 г.	Разлика
I	206	245	+39
II	148	142	— 6
III	95	129	+34
IV р.	99	108	+ 9
IV кл.	49	57	+ 8
V р.	39	43	+ 4
V кл.	29	19	—10
VI р.	29	20	— 9
VI кл.	18	23	+ 5
VII р.	37	22	—15
VII кл.	—	13	+13
Всичко	749	821	+ 72

Прѣз течението на годната се записахъ още 17 ученика, така щото числото на всички ученици тая година достигна до 838 ученика.

Всички ученици се разпрѣдѣлихъ на 20 параллелки, както слѣдва:

I класъ	имаше 5 параллелки	V кл. класъ	имаше 1 параллелка
II „	„ 3 „	VI р.	„ „ 1 „
III „	„ 3 „	VI кл.	„ „ 1 „
IV р.	„ 2 „	VII р.	„ „ 1 „
IV кл.	„ 1 „	VII кл.	„ „ 1 „
V р.	„ 1 „	Всичко	имаше 20 параллелки

Тая година за първъ път се отвори и VII кл. класъ и Гимназията станѣ пълна, споредъ, както е прѣдвидено въ за-
коча на Н. Просвѣщение.

Полугодишните писемни испити се почнахъ на 20 Яну-
арий и продължавахъ до 1 Февруарий. Понеже въ VII класъ
нѣмахъ полугодишни испити по всички прѣдмети, занаята у
тѣхъ се продължавахъ непрекъснато въ време на тия испити.

Прѣподаванята за второто полугодие почнахъ на 3 Фев-
руарий и се продължавахъ до 31 Май. На 5 Юний се почнахъ
главните писемни испити за второто полугодие и продължа-
вахъ до 21 Юний.

Както се вижда въ долуизложената таблица успѣха на
ученицитѣ е едвамъ удовлетворителенъ. Главните причини за

слабия успѣхъ на ученицитѣ сж: 1) Незаинтересованността на родителитѣ, 2) Преманието на ученици отъ общинскитѣ градски и селски училища безъ испитъ, 3) Незнанието на български езикъ отъ много отъ тукашнитѣ ученици въ долнитѣ классове, 4) Нееднаквостта въ методитѣ на преподаванията и 5) Живота на ученицитѣ вънъ отъ училището.

1) *Незаинтересованността на родителитѣ.* Една отъ най-главнитѣ причини на слабия успѣхъ на ученицитѣ сж самитѣ родители. Повече отъ тѣхъ никакъ не се интересоватъ за успѣха и поведението на дѣцата си въ училището. Много отъ тѣхъ пращатъ дѣцата си въ други градове да се учатъ, безъ да знайтъ въ какви кѣлци се настаняватъ тѣ, какъ живѣйтъ и какъ слѣдватъ въ училището. Има случаи, гдѣто ученици, дошли да се запишѣтъ въ Гимназията, не се записватъ, а цѣла година водѣтъ най-нежелателенъ животъ, като пишѣтъ на родителитѣ си само за пари за разни ужъ училищни разноски, а на края на годината си отиватъ заедно съ другитѣ ученици и казватъ, че не имъ дали свидѣтелство по несправедливостъ.

Прието е да се съобщава писмено на родителитѣ за нередовноститѣ на ученицитѣ всѣки два мѣсеца (за нередовното посѣщение на учил. занятия, за слабия успѣхъ, за лошо поведение и пр.) и такива писма прѣзъ годината сж испратени 853. Нѣ само нѣколко души обърнахъ надлѣжното внимание на тия писма и явихъ въ Дирекцията писмено или лично, че се интересуватъ за чадата си и вземахъ мѣрки за поправението имъ.

За да се отстраня въ бъдѣще тоя голѣмъ недостатѣкъ въ нашитѣ училища, желателно е родителитѣ сами да се явяватъ при записването на ученицитѣ, а тия, които пращатъ дѣцата си въ други градове, да отиватъ съ тѣхъ да ги настаняватъ въ добри кѣлци и да имъ намѣрватъ настойници, които да се грижѣтъ за тѣхъ, като сѣщиски настойници, а не както става сега — да не обръщѣтъ внимание нито на живота имъ вънъ отъ училището, нито на успѣха имъ въ училището. Нѣма съмнѣние, че за такива ученици най-добрѣ ще бѣде, ако се отвори единъ пансионъ при Гимназията.

2) *Преманието на ученицитѣ отъ общинскитѣ градски и селски училища безъ испитъ.* Напѣгина, споредъ дѣйствиющия законъ за Народното Просвѣщение народнитѣ училища сж приравнени съ долнитѣ классове на сръднитѣ училища, нѣ по разни причини още въ сѣщностъ това приравнение не е станѣло и често се случва, че дождатъ да постѣживатъ въ I классъ ученици, които сж свършили IV отдѣление, нѣ незнайтъ още добрѣ да прочитатъ, а въ по-горнитѣ классове постѣпватъ ученици отъ классни общински училища, които не знайтъ най-проститѣ аритметически дѣйствиия.

3) *Незнанието на говоримия български езикъ отъ много отъ тукашнитѣ ученици въ долнитѣ классове.* Една отъ най-главнитѣ причини за слабия успѣхъ особено въ долнитѣ классове е не-

знанието на говоримия български езикъ у ученицитъ въ тия классове. Много отъ тѣхъ, като дѣца на родители гагаузи, на които говоримия езикъ е турски, дохождатъ въ първи класъ на Гимназията безъ да знайтъ правилно да говорѣтъ български, поради това и помежду си говорѣтъ погосияно на турски. Има ученици даже въ III класъ, които още не могатъ правилно да се изразяватъ, а отъ тѣхъ се изисква да разбъратъ български литературенъ езикъ и да излагатъ мислитъ си писмено и устно правилно на български!

4) *Нееднаквостта въ мѣтодѣтъ на преподаването.* Много голѣма важностъ за успѣха на ученицитъ по отдѣлнитъ прѣдмети има и нееднаквостта въ методитъ на преподаванията на единъ и сѣщъ прѣдметъ въ разнитъ последователни классове, което се дължи на честото мѣстепие на учители и ученици отъ една Гимназия въ друга. Колкото повече се ограничи това движение на учители и ученици, толкова по-добъръ успѣхъ ще има за въ бъдѣще, защото когато учителътъ има нѣколко години работа съ едни и сѣщи ученици, ще може добъръ да узнае, койно какво е слабъ и ще употреби съотвѣтственни мѣрки за поправеніе.

5) *Живота на ученицитъ вънъ отъ училището.* Повечето отъ външнитъ и много отъ тукашнитъ ученици живѣятъ въ квартири, които не отговарятъ напълно на изискванията за добрия успѣхъ. Често пѣти квартиритъ на ученицитъ сѣ такива, щото не е възможно спокойно да се занимаватъ съ уроцитъ си. Много отъ притежателитъ на квартиритъ гледатъ само да се ползватъ отъ наема, безъ да обръщатъ внимание на чистотата и удобствата на квартиритъ си, а да се грижатъ за начина на живота на ученицитъ и не помислятъ. Наистина, тоя недостатѣкъ за въ бъдѣще се отстранява до нѣкъдъ съ правилника за ученическитъ квартири, нъ едва ли ще може да се получи желасмия резултатъ, понеже по добритъ семейства не даватъ стаи подъ наемъ на ученици, а тѣзи, които даватъ такива, не се грижатъ много и за своитъ дѣца.

Дисциплинарното състояние на ученицитъ въ училището бѣ доста добро. Отъ 838 ученика само 9 сѣ исключихъ по лошо поведение и 12 за неизвищенъ отгѣтствия. Ако родителитъ слѣдятъ по внимателно, дѣцата имъ да посѣщаватъ редовно училището и обръщатъ по голѣмо внимание на писмата, които имъ се пращатъ отъ дирекцията, за въ бъдѣще и въ това отношение ще има подобреніе.

Хигиеническо състояние на ученицитъ. Отъ общото число 838 ученици прѣвъ учебната година болѣдували сѣ 319 или 38%. Това число на болнитъ ученици е направилъ у училищния лѣкаръ, Д-ръ Бассановичъ, 1052 визити, разирѣдѣдени споредъ мѣсеци и классове, както е показано въ долната таблица.

	М Ъ С Е Ц И	К Л А С С О В Е							Общо число на виз
		I	II	III	IV	V	VI	VII	
1	Септември 96	5	7	3	14	13	7	4	53
2	Октомври	11	19	17	46	19	14	24	150
3	Ноември	17	21	19	41	24	15	10	147
4	Декември	19	7	20	56	23	12	6	143
5	Януари 97	9	9	5	18	16	12	6	75
6	Февруари	8	20	17	54	25	22	5	161
7	Мартъ	13	15	12	41	20	10	1	112
8	Априлъ	11	8	16	28	13	6	8	90
9	Май	18	7	13	26	15	22	12	113
10	Юний	4	2	2	7	5	3	5	28
		115	115	114	331	173	123	81	1052

Огъ таблицата се вижда, че най-голямата заболъваемост на ученицитъ е била въ зимнитъ мѣсеци, особно въ мѣсецъ Февруари, а като сравнимъ числото на заболъвшитъ съ числото на ученицитъ въ отдѣлнитъ классове намираме, че най-голямия процентъ на болни ученици се пада на VI-тъ классове.

Ако се разпрѣдѣли горното число на болнитъ споредъ болветитъ, ще се получи слѣд. таблица:

№ по редъ	Класътъ на болетитъ	Название на болѣститъ	Числото на визититъ
1	I a	Anaemia	31
2	I b	Diphtheritis	12
3	»	Dysenteria	18
4	»	Erysipelas	2
5	»	Febris catarrhalis	3
6	»	Febris intermittens	165
7	»	Febr. gastrica	1
8	»	Rheumatismus articulorum	1
9	»	Rheumatismus muscularis	7
10	»	Scrophulosis	1
11	»	Tuberculosis pulm.	10
12	»	Typhus abdominalis	9
13	II a	Cephalaea	75
14	»	Hemicrania	2
15	»	Meralgia paraesthetica dex (Roth)	1
16	»	Neuralgiae	17
17	»	Neurasthenia	11
18	»	Vertigo	17

№ по редъ	Класътъ по болѣститѣ	Название на болѣститѣ	Числото на визититѣ
19	II b	Angina catarrhalis	74
20	»	Bronchitis catarrhal.	97
21	»	Epistaxis	9
22	»	Laryngitis catarrh.	8
23	»	Pleuritis sicc. et exsudat.	67
24	»	Rhinitis catarrh.	18
25	II c	Insufficiencia valv. bicuspid	2
26	»	Palpitatio cordis nervosa	14
27	II d	Atonia intestinum	4
28	»	Caries dentum	16
29	»	Dyspepsia	1
30	»	Enteralgia	16
31	»	Enteritis follicularis	61
32	»	Gastralgia	4
33	»	Gastritis catarrhal.	26
34	»	Gastroenteritis	1
35	»	Gingivitis	1
36	»	Glossitis catarrh.	2
37	»	Haemorrhoides	1
38	»	Hernia inguinalis	2
39	»	Icterus catarrhal.	3
40	»	Parotitis	1
41	»	Pharyngitis	5
42	»	Stomatitis	4
43	»	Taenia solium	2
44	II e	Balanopostitis	1
45	»	Pollutiones nocturnae	6
46	»	» diurnae	3
47	»	Enuresis nocturna	3
48	II f	Periostitis simpl.	7
49	»	Spondylitis tuberculosa	1
50	II g	Arthritis genu	1
51	»	Distorsio	4
52	»	Luxatio humeri	1
53	II h	Contracturae	1
54	II i	Catarrhus tubae Eusth.	1
55	»	Cerumen oris	1
56	»	Otalgia	1
57	»	Otitis extern et med.	17
58	II k	Blepharitis	1
59	»	Conjunctivitis catarrh	43
60	»	» blenorrhoica	1

№ по редъ	Класътъ по болѣститѣ	Название на болѣститѣ	Числото на възпитѣ
61	II k	Hordeolus	1
62	»	Keratitis	2
63	»	Myopia	8
64	II l	Ecthyma	1
65	»	Eczema	16
66	»	Acne	4
67	»	Herpes zoster	4
68	»	Hyperidrosis univers.	1
69	»	Dermatitis simp.	1
70	»	Pediculi pubis	2
71	»	Pityriasis versicolor	1
72	»	Urticaria	3
73	»	Scabies	3
74	III	Adenitis suppurativa	7
75	»	Contusio	10
76	»	Abcessus	15
77	»	Callositas ped.	1
78	»	Corpus alienum subcut.	1
79	»	Furunculosis	8
80	»	Unguis incarnatus	3
81	»	Panaritium	2
82	»	Phlegmone	1
83	»	Ulcera simpl.	9
84	»	Ulcera tuberculosa cutis	1
85	»	Vulnera	4
86	IV	Ulcera veniea moll.	1
87	»	Blenorrhagia	8

Отъ таблицата се видн, че:

1) Прѣвъ учебната година най голѣмъ процентъ заболявания се пада на дихателнитѣ органи, а именно 274 или 26, 04%. Толкова значителна заболяваемостъ на дихат. органи зависи, освѣнъ отъ атмосферическитѣ условия и отъ лошитѣ квартири, въ които, често пѣти, при твърдѣ неудовлетворителни хигиенически условия, живѣятъ ученицитѣ. Освѣнъ това и самия въздухъ въ тѣхнитѣ, прѣтрупани отъ ученици училищни стаи прѣпльнени съ прахъ безъ никаква почта искусствена вентилация, твърдѣ лошо дѣйствице оказва върху дихателнитѣ органи на ученицитѣ.

2) На второто място по числеността си стојат инфекциозните болести: 219 или 20, 18% во зависимоста од сжитите лоши хигиенически услови; особено многу силно е распространена во ученичката средa маларијата (febr. intermittens).

3) Храносмилателните органи сѝ били болни во 150 случаи, което прави 14, 25%, од венчките други болести на учениците. Таквѝ голѝм % заболѝваемост зависи од тврѝдѝ слаба и неудовлетворителна храна; има многу бѝдни ученици, на които храната состои исклучително од хлѝбѝ, спрени сѝ чушки и чай.

4) Во зависимоста од помѝнатата по горѝ хигиенически и диететически услови, и болѝстите на нервната система у учениците се срѝнат доста често: 123 случ. или 11, 69%. Кѝмѝ растројствата на нервната система трѝбва да се отнесе и пандемически распространѝната Ованѝя, която у учениците се придружава често пакти од замајвање на главата (vertigo), тѝжност на памѝтѝта и малокрѝвие.

Болѝстите на другите органи се распреѝлѝят:

5) Мочеполови органи	13 сл. или	1,23 %
6) Сърдцето	16 " "	0,52 "
7) Костите	8 " "	0,76 "
8) Ставите	6 " "	0,57 "
9) Мускулите	1 " "	0,09 "
10) Ушите	20 " "	1,90 "
11) Очите	56 " "	5,32 "
12) Кожата	36 " "	3,42 "
13) Хирургически . .	62 " "	5,89 "
14) Вѝнерически . .	9 " "	0,85 "

Зрѝлостни испити. Тѝа година за прѝви пакѝ имаше зрѝлостенѝ испит од класическото одѝделение при Гимназијата. За реалното одѝделение тоѝ е 10 ѝ зрѝлостенѝ испит. Прѝвѝ минѝлитѝ 9 години во VII класѝ е имало 182 ученика од които 117 се јавили на зрѝлостенѝ испитѝ, а 91 сѝ получили зрѝлостни свѝдѝтелства. Во краѝ на тѝа година во двѝта VII класа имаше 31 ученика, од които 25 сѝ јавихѝ на зрѝлостенѝ испитѝ; од тѝхѝ издѝржахѝ напѝлно испитѝ и получиѝх зрѝлостни свѝдѝтелства 8 души, ше дѝржѝт поправителен испитѝ прѝвѝ Септемвриѝ 5 души, а неиздѝржахѝ испитѝ 12 души. Осѝмѝнѝ тоѝа тѝа година се јавихѝ на зрѝл. испитѝ и 7 души од минѝ.

ТАБЛИЦА III.

№	Име и прѣзиме	Мѣсторождение	Деньтъ и годината на рождението му	Име, прѣзиме и мѣстожителство на родителитѣ или настойниците	Държалъ ли е или не зрѣлостенъ испитъ и съ какъвъ общъ успѣхъ
а) Реално отделение.					
1	Бакаловъ Н. Петръ	г. Котелъ	21 Апрель 1879 г.	Х. Никола Петровъ — Котелъ	Не се явилъ
2	Батушевъ Атанасъ	„	6 Ноември 1878	Х. Петръ Вълковъ Варна	Явилъ се. Не издържалъ
3	Ванпаровъ Христо	с. Жеравна (Слив. окр.)	29 Юний 1878	Стефанъ Атанасовъ с. Жеравна	Издържалъ
4	Великовъ Радой	с. Тича (Шуми. окржж.)	26 Януарий 1878	Х. Велико Х. Радевъ Добричъ	Явилъ се. Не дър. повт. испитъ
5	Владимировъ Димитръ	с. Гелинджикъ (Варп. окр.)	9 Апрель 1877	Владимиръ Петковъ Гелинджикъ	„ „ „ „ „
6	Возицки Станиславъ	г. Прошищоръ (Ромжния)	30 Мартъ 1879	Юлиявъ Возицки Провадия	Не се явилъ
7	Гандевъ Тиню	г. Котелъ	2 Декември 1876	Гандю Ненковъ Котелъ	„ „ „
8	Ганевъ Янаки	с. Каралесъ (Варп. окр.)	14 Августъ 1877	Ганю Първевъ с. Каралесъ	„ „ „
9	Дичевъ Василь	г. Ямболъ	26 Февруарий 1874	Дичо Сиввовъ Ямболъ	„ „ „
10	Ивановъ Никола	г. Ески Джумая	11 Февруарий 1879	Иванъ Станевъ Ески Джумая	Явилъ се. Не дър. повт. испитъ
11	Кабакчиевъ Ст. Георги	г. Варна	17 Май 1879	Стефанъ Кабакчиевъ Варна	Не се явилъ.
12	Минчевъ Драгостинъ	г. Тулча (Ромжния)	24 Януарий 1878	Иванъ Минчевъ Тулча	Издържалъ.
13	Недѣлчевъ Маринъ	г. Силистра	5 Октомври 1878	Недѣлко Х. Хр. Поповъ Варна	Явилъ се. Не издържалъ.
14	Поповъ Върбанъ	г. Варна	24 Януарий 1879	Христо Върбановъ Варна	„ „ „ „
15	Поповъ Ст. Димитръ	г. Османъ Пазаръ	3 Мартъ 1878	Стефанъ Поповъ Османъ Пазаръ	„ „ „ „
16	Поповъ Никола	с. Крушево (Македония)	1877	Христо Стефановъ с. Николаев.	„ „ Не дър. повт. испитъ
17	Славовъ Иванъ	г. Стара Загора	14 Юний 1877	Слави С. Майнасиевъ Варна	„ „ „ „
18	Харбовъ Жечо	г. Котелъ	28 Декември 1879	Райко Харбовъ Котелъ	„ „ Не издържалъ
б) Классическо отделение.					
1	Божановъ Маринъ	г. Шуменъ	14 Февруарий 1877	Савва Божановъ Шуменъ	Явилъ се. Не издържалъ
2	Василевъ Василь	г. Кюстенджа (Ромжния)	8 Януарий 1877	Василь Ивановъ Добричъ	„ „ „ „
3	Гюлмезовъ Александръ	г. Сливенъ	21 Октомври 1879	Михаиль Гюлмезовъ (умрълъ)	Издържалъ
4	Желъзовъ Владимиръ	г. Москва (Руссия)	22 Февруарий 1877	Д-ръ Михаилъ Желъзовъ Варна	„
5	Желъзовъ Димитръ	г. Айгосъ	6 Октомври 1877	Вълчо Желъзовъ Айгосъ	Явилъ се. Не издържалъ
6	Караоглановъ Захарий	г. Шуменъ	14 Юний 1878	Велико Караоглановъ Шуменъ	Не се явилъ
7	Поповъ Димитръ	г. Прѣславъ	14 Май 1878	Юрданъ Братойчевъ (умрълъ)	Явилъ се. Не издържалъ
8	Поповъ Кирилъ	г. Шуменъ	3 Май 1880	Атанасъ Поповъ Варна	Издържалъ
9	Скорчевъ Тодоръ	„	22 Януарий 1880	Димитръ П. Скорчевъ Шуменъ	Явилъ се. Не издържалъ
10	Тодоровъ Георги	г. Горня Орѣховица	27 Юний 1879	Тодоръ Пауновъ Варна	Издържалъ
11	Тодоровъ Юрданъ	г. Варна	6 Януарий 1879	Тодоръ Тачевъ (умрълъ)	„
12	Холевичъ Никола	г. Котелъ	4 Мартъ 1879	Х. Василь Холевичъ Варна	„
13	Чанковъ Александръ	г. Шуменъ	4 Октомври 1879	Вичо Чанковъ (умрълъ)	Явилъ се. Не издържалъ
в) Външни кандидати.					
1	Генчевъ Янко	г. В. Търново	8 Августъ 1874	Генчо Начевъ В. Търново	Не издържалъ.
2	Кабакчиевъ Христо	г. Галацъ (Ромжния)	4 Януарий 1878	Стефанъ Кабакчиевъ Варна	Не държи повтор. исп. пр. Септ.
3	Николовъ Георги	г. М. Търново (Турция)	20 Май 1876	Никола Карагеоргиевъ (умрълъ)	Не издържалъ
4	Рашевъ Георги	г. В. Търново	5 Май 1877	Рашо Цокъвъ В. Търново	„ „
5	Стефановъ Никола	г. Охридъ (Македония)	25 Юний 1875	Стефанъ Николовъ (умрълъ)	„ „
6	Тоневъ Тодоръ	с. Жеравна (Слив. окр.)	28 Октомври 1877	Савва Тоневъ с. Касъмъ-кьой Вар.	„ „
7	Хитевъ Ярославъ	г. Карлово	10 Августъ 1877	Иванъ Хитевъ г. Карлово	Издържалъ

логодишнитѣ седмокласеници, отъ които 5 не издържаха пепита, 1 получи зрѣлостно свидѣтелство и 1 не държи повторит. пепитъ прѣзъ Септември.

Подробни свѣдѣния за свършившиятъ тая година отъ двата отдѣла и явившиятъ се външни кандидати на зрѣлостенъ пепитъ е изложено въ таблица III.

II. УЧИТЕЛСКИ ПЕРСОНАЛЪ.

Учителския персоналъ тая година се състоя отъ 31 учители, заедно съ директора. Прѣзъ м. Декемврий първостепенния учител Я. Бръшляновъ бѣ назначенъ за Директоръ на Шуменското Педагогическо Училище, а на негово мѣсто се прѣмѣсти учителя Н. Николаевъ отъ Харманлийското IV кл. училище. Подробни свѣдения за учителския персоналъ въ края на тая учебна година сѣ изложени въ слѣднитѣ таблици:

Учителски персоналъ въ края

№ по редъ	Име и прѣзиме на учителя	Мѣсторож- деніе	Възрастъ г.	Год. на учител- ствуваніе	Гдѣ е билъ учитель послѣдната година
1	Иванъ М. Гюлмезовъ	г. Сливень	31	9	Директоръ на Раз- градската Окръжна М. Гимназия.
2	Константинъ Стато- ловъ	г. Лѣско- вецъ	44	17	Въ Варненската Държ. Мажека Ги- мназия «Фердинандъ I»
3	Карлъ В. Щкоринъ	с. Високо- мито (Чехия)	38	15	,
4	Александръ Астени- довъ	г. Варна	48	20	,
5	Тодоръ Никшевъ	с. Волконецъ (Бессарабия)	35	13	,
6	Стойанъ А. Бенковъ	г. Свищовъ	35	12	,
7	Филиппъ Гиневъ	г. Лѣско- вецъ	37	12	,
8	Йорданъ Божиловъ	г. Сливень	36	12	,
9	Никола Дуковъ	г. Лѣско- вецъ	35	10	,

на учебната 1896/97 година.

Въ каква стъпенъ и отъ кога е въ тая стъпенъ	Кои прѣдмети прѣподава и въ кои классове	Въ кой классъ е класиранъ учителъ	Колко часа прѣподава седмично	Колко учеб. часове е билъ въ отпускъ
Директоръ отъ 1895/96 уч. год.	Химия VП р. классъ и Естеств. история въ IIIe кл.	Директоръ	0	—
Първостъпенъ отъ 1 Августъ 1882 год.	Руски езикъ въ IVкл., Vp и Vкл. кл.; Психология въ VIp, и VIкл. кл.; Логика и Етика въ VIp и VIкл. кл. и Геометрия съ чъртене въ IIIa, IIIб и IIIe кл.	IV кл.	18	19
Първостъпенъ отъ 1882/83 уч. година.	Геометр. чъртене IVa p и IVб p кл.; Математика въ IVкл. кл. и Дескрип. геометрия въ V, VI и VIIp кл.	VII p.	17	8
Първостъпенъ отъ 1 Септемв. 1895 г.	Френски езикъ V p, V кл., VI p, VIкл., VIIp и VIIкл. кл.	—	18	15
Първостъпенъ отъ 1 Септемв. 1888 г.	Математика V p, V кл., VI p и VIкл. кл.	Класъ надлъженъ за пом. бѣднучици	18	7
Първостъпенъ отъ 1 Октомвр. 1892 г.	Руски езикъ IVpa и IVpb кл. и Пѣние Ia, Ib, Ic, Id, Ie, IIa, IIб, IIc, IIIa, IIIб, IIIc, IVpa, IVpb и IVкл. кл.	IV a p.	18	17
Първостъпенъ отъ 1 Януарий 1890	Химия въ Vp и VIp кл.; Физика IIIa, IIIб и IIIc кл. и Геометр. чъртене Ic, IIa, IIб и IIc кл.	V p.	18	6
Първостъпенъ отъ 1 Септемв. 1894 г.	Френски езикъ IIIa, IIIб, IIIc, IVpa, IVpb, и IVкл. кл.	III a	18	—
Първостъпенъ отъ 1 Януарий 1892	Физика Vp, Vкл., VIp, VIкл. VIIp и VIIкл. кл.	Наблюд. на Метерол. станция	15	1

Учителски персоналъ въ края

№ по редъ	Име и прѣзиче на учителя	Мѣсторож- деніе	Възрастъ г.	Год на учител- стваніето	Гдѣ е билъ учитель послѣдната година
10	Михаилъ Квартирин- ковъ	с. Капустена- Валка (Руссия)	35	6	Въ Българската Духов. Семинарія въ Цариградъ
11	Иванъ Аспироти	г. Варна	43	18	Дирек. на Солун- ската Гръцка Клас. Гимназія.
12	Стефанъ Стефановъ	г. Сопотъ	45	12	Въ Варненската Държ. Мѣжка Ги- мназія «Фердинандъ I»
13	Иванъ Калдиевъ	г. Гюмендже (Македония)	31	7	»
14	Иванъ Кочисзовъ	г. Дръново	31	7	»
15	Панайотъ Х. Генковъ	г. Ловечъ	29	5	»
16	Георги Караджуловъ	г. Прилѣп (Македония)	29	4	»
17	Крумъ Малевъ	с. Кюлевча Шумен Окр.	36	13	»
18	Христо Стояновъ	с. Голѣмъ-Бо- ялъкъ (Сливн. Окр.)	34	9	»

на учебната 1896/97 година.

Въ каква стъпенъ и отъ кога е въ тая стъпенъ	Кон прѣдмети прѣподава и въ кон классове	Въ кол. класъ, е классъ, учитель	Колко часа прѣподава седмично	Колко учеб. часове с билъ въ отпускъ
Първостъпененъ отъ 1 Септемв. 1896 год.	Алгебра и Геометрия въ IV р а, IV р б, VII р и VII кл. кл.	—	18	—
Второстъпененъ отъ 1 Септемв. 1896 год.	Гръцки езикъ IV, V, VI и VII кл. классове	—	16	2
Третостъпененъ отъ 1 Августъ 1894 год.	Закопъ Божий Ia. Ib. Ic. Id, Ie, IIa. IIб, IIIa, IIIб, IIIc, VI р. и VI кл. кл.	II а	23	3
Третостъпененъ отъ 1 Януарий 1894 год.	Български езикъ VI р., VI кл., VII р., и VII кл. кл. Старобългарски езикъ V кл. кл. и Краснописание въ Ia и Id кл.	VII кл.	18	57
Третостъпененъ отъ 1 Септемв. 1893 год.	Български езикъ IV а р., и IV б р., V р., и V кл. кл. и Старобългарски езикъ въ IV а р., IV б р., и IV кл. кл.	IV в р.	16	9
Третостъпененъ отъ 1 Септемв. 1896 год.	Всеобща история V р, V кл., VI р., VI кл., VII р., и VII кл. кл. и Краснописание въ IIc кл.	Библиот. на учителск. библиотека	16	10
Третостъпененъ отъ 1 Септемв. 1896 год.	География IIa, IIб, IIc, IIIa, IIIб, IIIc. VI р., и VI кл. кл. и Краснописание IIб кл.	II c	19	25
Третостъпененъ отъ 1 Септемв. 1894 год.	Аритметика IIa, IIб, IIc, и Краснописание Ib, Ic, и IIa кл.	Библиот. на учебник. библиотека	18	3
Врѣмененъ съ заплата 3000 л. отъ 1 Септемв. 1894 год.	Българ. езикъ Ia, Ib, и Ic, кл.	I в	18	13

Учителски персоналъ въ края

№ по редъ	Име и прѣзиме на учителя	Мѣсторож- денне	Възрастъ г.	Год. на учител- ството	Гдѣ е билъ учитель последната година
19	Павелъ Димитровъ	г. Самоковъ	28	6	Въ Варненската Държ. Мажека Ги- мназия «Фердинандъ I»
20	Георги Д. Лъжевъ	г. Воденъ (Македония)	30	4	„
21	Димитръ Цаневъ	г. В. Тър- ново	36	4	„
22	Георги Брашовановъ	г. Варна	31	4	„
23	Божимиръ Давидовъ	г. Варна	28	5	„
24	Божилъ Ангеловъ	с. Баба-кьой (Македония)	29	4	„
25	Михаилъ Ивановъ	г. Скопие (Македония)	28	4	Не е билъ учителъ
26	Илия Ив. Калжичевъ	г. В. Тър- ново	23	1	„
27	Николай Николаевъ	с. Жеравица Слив. Окр.	23	3	Въ Българското четирекласно учи- лище въ Тулча

на учебната 1896/97 година.

Въ каква стъпенъ и отъ кога е въ тая стъпенъ	Кон прѣдмети прѣподава и въ кои классове	Въ кой класъ е класесть учителъ	Колко часа прѣподава единично	Колко учеб. часове е билъ въ отпускъ
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Септемв. 1895 год.	Всѣобща исторія Ia, Ib, Ic, Id, и Ic кл. и Географія Ia, Ib, Ic и Id кл.	Ia	18	—
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Септемв. 1893 год.	Химія IIIa, IIIб, IIIc, IVa p., IVб p., и IV кл. кл. Аритметика IIIa и IIIб кл. и Краснописанне въ Ic кл.	—	18	9
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Септемв. 1893 год.	Всѣобща исторія IIa, IIб, IIc, IVa p., IVб p., и IV кл. кл. и Българска исторія въ IIIa, IIIб и IIIc кл.	IIIв	19	1
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Септемв. 1893 год.	Аритметика Ib, Ic и Id кл.; Географія Ic кл. и Латински езикъ VI кл. кл.	VI кл.	18	1
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Октомвр. 1893 год.	Естеств. исторія IIa, IIб, IIIa, IIIб, IVa p., IVб p., V p., VI p., и VI кл. кл.	VI p.	17	70
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Септемв. 1895 год.	Български езикъ IIa, IIб, IIc, кл.	IIв	18	—
Врѣмен. новоназ. отъ 1 Септемв. 1896 год.	Български езикъ Id, Ic, и IV кл. кл. и Старобългар. езикъ въ IV кл. кл.	Id	17	2
Врѣмен. новоназ. съ плата 2400 л. отъ 1 Септемв. 1896 год.	Естеств. исторія Ia, Ib, Ic, Id, Ic, IIc, V кл., VII p., и VII кл. кл.	Ic	18	68
Врѣмененъ съ 1800 л. отъ 20 Януарий 1897 г.	Български езикъ IIIa, IIIб, IIIc кл.	IIIc	18	—

Учителски персоналъ въ края

№ по редъ	Име и прѣзиме на учителя	Мѣсторож- деніе	Възрастъ г.	Год. на учител- ствуваніето	Гдѣ е билъ учитель послѣдната година
28	Ярославъ Романчукъ	с. Калущъ (Галиция)	36	6	Въ Варненската Държ. Мъжска Ги- мназия «Фердинандъ I»
29	Иванъ Петрасъ	с. Нова-весь (Чехия)	30	3	,
30	Лунджи Болонгаро	с. Стрѣза (Италия)	23	1	Не е билъ учитель
31	Дабко Дабковъ	г. Тръвна	22	1	,

на учебната 1896/97 година.

Въ каква степенъ и отъ кога е въ тая степенъ	Кон прѣдмети прѣподава и въ кон классове	Въ кой классъ е класиранъ учителъ	Колко часа прѣподава седмично	Колко учеб. часове е билъ въ отпускъ
Волнонаемъ съ 3600 л. плата отъ 1 Септемв. 1891 год.	Латински езикъ IV, V и VII клас. и Нѣмски езикъ VI и VII кл.	V кл.	16	5
Волнонаемъ съ 2400 л. плата отъ 1 Септемв. 1894 год.	Рисуване IIa, IIб, IIc, IVa p. и VI p. кл. Краснописанне IIIa, IIIб и IIIc кл. и Нѣмски езикъ IVa p., IVб p., IV кл., V p. и V кл. кл.	—	22	31
Волнонаемъ съ 2400 л. плата отъ 1 Септемв. 1896 год.	Рисуване Ia, Ib, Ic, Id, Ie, IIIa, IIIб, IIIc, Vp. и VII p. кл.	—	20	4
Волнонаемъ съ 2100 л. плата отъ 16 Октомв. 1896 год.	Аритметика Ia и Ie и IIIc кл. и Геометр. съ чъртанне Ia, Ib, Id и Ie кл.	Ie	19	—

СТАТИСТИЧЕСКА ТАБЛИЦА

на

учителитѣ при Варненската Държавна Мажека Гимназия
„Фердинандъ I“, прѣвъ ¹⁸⁹⁶/₉₇ учебна година.

I.		У.	
		Странитѣ, дѣто сж полу-	чили образованието си
На края на учеб. година		Въ България	14
общото число на учителитѣ	31	„ Русия	6
Всичко	31	„ Франция	1
Отъ тѣхъ били:		„ Австрия	5
1) мнѣжлата учеб. година	23	„ Германия	1
2) на ново назначени	6	„ Италия	1
3) дошли отъ др. училища	2	„ Швейцария	1
Всичко	31	„ Гърция	2
		Всичко	31
II.		VI.	
Движение на учителитѣ		Мѣсторождение	
(отъ 29 Юний до 29 Юний)		Отъ България	20
Прѣмѣстени	4	„ Македония	5
Уволнени	1	„ Русия	2
Умрѣли	—	„ Австрия	3
		„ Италия	1
		Всичко	31
III.		VII.	
Съпени		По вѣроисповѣдание	
I-стъпени	10	Провослави	27
II-стъпени	1	Католици	3
III-стъпени	6	Унии	1
Врѣменно новоназначени	10	Всичко	31
Врѣмenni	—		
Волнонаемни	4		
„ съ контрактъ	—		
Всичко	31		
IV.		VIII.	
Образование		Народность	
Съ пълно външе образов.	27	Българи	24
„ пълно „ „	1	Чужденци	7
„ сръдно „ „	3	Отъ тѣхъ:	
„ непъл. сръдно „	—	Чехи	2
Всичко	31	Малороси	1
		Италианци	1
		Гърци	3
		Всичко	31

IX.		кол.	XII.		кол.
Семейно положение			Отсутствия		
1) Женени		16	Неотсут. нито единъ часъ		7
2) Неженени		15	ОТСУТСТВУВАЛИ	а) по болѣсть	
3) Вдовци		—		отъ 1—5 дена	9
	Всичко	31		„ 5—10 „	4
				„ 10—15 „	1
				„ 15—20 „	—
				„ 20—25 „	1
				„ 25—30 „	1
				б) по други причини	
				отъ 1—5 дена	2
				„ 5—10 „	1
				„ 10—15 „	—
				„ 15—20 „	—
				„ 20—25 „	2
				„ 25—30 „	1
				Всичко	35
X.			XIII.		
По възраст			По прѣподаване		
На 22 години		1	прѣподаватъ само		
„ 23 „		2	1) въ горнитъ классове		
„ 25 „		1	(отъ IV класъ на горѣ)		
„ 28 „		3	а) съ висше образование		8
„ 29 „		3	б) съ сръдно „		—
„ 30 „		2	2) въ долнитъ классове		
„ 31 „		4	(отъ I—III классове)		
„ 34 „		1	а) съ висше образование		3
„ 35 „		4	б) съ сръдно „		3
„ 36 „		4	3) въ горн. и дол. клас.		
„ 37 „		1	а) съ висше образование		17
„ 38 „		1	б) съ сръдно „		—
„ 43 „		1			
„ 44 „		1	Всичко		31
„ 45 „		1	XIV.		
„ 48 „		1	По специалность		
	Всичко	31	Колѣина прѣподаватъ само		
			Закопъ Божий		1
			Български езикъ		5
			Френски езикъ		2
			Гръцки езикъ		1
			Математика		2
			Физика		1
			Всичко		11
			Прѣпность		12

Прѣнось	12	XVI.		
Ест. исторія	2	Владѣятъ чужди язици		
Исторія	1	(литературни)		
Рисуване	1	1) Само единъ чуждъ езикъ	15	
Колцина прѣподаватъ пове-		два чужди езици	13	
че отъ единъ прѣдметъ	15	три „ „	3	
Всичко	31	четире „ „	—	
XV.		петъ „ „	—	
Специално образование		2) Невладѣятъ нито единъ		
Свърш. по Естест. науки	2	чуждъ езикъ	—	
по Математика	6	Всичко	31	
» Филология	8	XVII.		
» Педагогика	2	Литератур. дѣятелность		
» Богословие	1	Написали научни или ли-	т. год.	м. год.
» Философия	1	терат. статии или спис.	—	13
» Химия	3	Прѣвели такива	1	1
» Музика	1	Редактори на списания	—	—
» Живописство	2	Колцина нищо не писали	30	17
» Земледѣлие	1	Всичко	31	31
» История	4			
Всичко	31			

РАСХОДЪ ЗА ИЗДѢРЖАНИЕ НА УЧИЛИЩЕТО.

Прѣзъ течението на учебната година е направенъ слѣдния расходъ отъ Министерството на Народното Просвѣщеніе:

- 1) За заплати на служащиятъ 107647·15
- 2) „ наемъ на здания за помѣщав. на классове. 6500—
- 3) „ канцеларски разноси, отопл. и освѣтление 1075·82
- 4) „ купуване мобили, обдѣрж. здан. и сбир. 2464·29
- 5) „ командировки (пѣт. пари на уч. Болоугаро) 200—
- 6) „ помощъ на бѣдни ученици. 110—

Всичко 117997·26

Равносѣтка на училищната плата.

Наименование на прихода	лева	ст.	Наименование на расхода	лева	ст.
1. Останали го- тови отъ мп- н.л. години	10779	37½	1. За куп. на разни учебни пособия за библ. и кабин. при Гимназията. . .	8650	81
2. Събрано учил. плата прѣзъ течението на 1896/97 уч. год.	4131	—	2. Прѣдад. на Друж. за пом. на бѣд. уч.	1377	—
			Всичко	10027	81
			Готови за пдуц год.	4882	56½
Всичко	14910	37½	Всичко	14910	37½

III. ПРѢГЛЕДЪ НА ИЗУЧЕНИЯ МАТЕРИАЛЪ ПРѢЗЪ
УЧЕБНАТА ГОДИНА.

Въ I Класъ.

1. **Законъ Божи.** 2 часа седмично. Св. История на Ветхий завѣтъ. По учебника „Св. История на Ветхий завѣтъ“ отъ Дяковъ Антимъ Кънчевъ. Прѣподавалъ: учителъ С. Стефановъ.

2. **Български езикъ.** 6 часа седмично, а) *Граматика.* Частитѣ на рѣчѣта: имена; глаголи, несклоняемн. Флексия: надежъ, лице, число, родъ, врѣме. Правилнитѣ именни и глаголни форми. Учение за проститѣ изрѣчения.

б) *Четмо.* Упражнение въ бързо четенье. Декламуваньє малки стихотворения. Четенье стихове и проза. Устно повтаренье на прочетеното. Граматически разборъ.

в) *Писмени упражнения.* Домашни и училищни писмени упражнения: диктовки, малки описания на познати прѣдмети.

Въ паралелкитѣ а, б и в прѣподавалъ по учебника на Д. Мисевъ и читанката отъ И. Д. Ивановъ учителъ Хр. Стояновъ и свършилъ всичкия прѣдвиденъ материалъ. Въ паралелкитѣ д и е прѣподавалъ учителя М. Ивановъ по съжитѣ учебници, нъ понеже по-късно захванъ, неуспѣлъ да прѣмине глаголитѣ и спреженията имъ. Зададени по II класни упражнения.

3. **Аритметика.** 4 часа седмично. Прѣдварителни основни понятия върху числата и подраздѣленнето имъ. Развѣтие на числата, писаннето и изговаряньето имъ. Десетични числа; писаннето и изговаряньето имъ; начина за увеличението и намалението имъ о 10, 100 и т. н. пѣти. Римски и Славянски цифри. Метрическа система. Четиртъ основни дѣйствиа съ цѣли и десетични числа, заедно съ начинитѣ за съкратено умножение и дѣленне. Дължимостъ на числата: кратно число, първоначални и съставени числа, бѣлѣзитѣ за дължимостъта на числата на 2, 3, 4, 5, 6, 8, и 9. Разлаганне числата на първоначалнитѣ имъ множители. Общъ най-голямъ дѣлителъ и най-малко кратно на числата: начени за намираннето имъ. Прости дробн. Основни понятия.

Смѣсени числа, обръщането имъ въ прости дроби и обратно. Измѣненіе на дробитѣ по видъ и величина. Съкращение на дробитѣ. Привежданието имъ въ най-малѣкъ общъ знаменатель. Чертитѣ дѣйствия съ тѣхъ.

Като учебникъ ученицитѣ сѣ имали *Аритметиката на Кърджиевъ*, въ прѣподаването е ставало повече безъ учебникъ. Въ Ia и Ie прѣподавалъ учителя Д. Дабковъ и далъ 9 класни упражнения, въ Ib, Ic и Id прѣподавалъ учителя Г. Брашовановъ и далъ 7 класни упражнения.

4. Геометрия и гоометрическо чѣртание. 2 часа седмично. Понятіе за геометрическо и физическо тѣло. Точка. Линия. Образованіе и подраздѣленіе на линиитѣ. Свойства на правата линия. Правитѣ споредъ положеніето имъ: вертикални хоризонтални, успоредни и неуспоредни линии. Измѣрване на правитѣ. Окръжностъ и кръгъ. Взаимно положеніе на два кръга. Допирателна и сѣкуща на кръга. Личейни жгли; образуваніето и подраздѣленіето имъ, свойства на жглитѣ. Измѣрване на жглитѣ. Съсѣдни и върхни жгли. Перпендикуляръ. Начини за раздѣляние и прѣнасяне на жглитѣ. Фигури. Трижгълници: остро-право и тѣпожгълни. Начини за построеніето имъ. Трижгълницитѣ споредъ странитѣ имъ. Кратки понятія за сходни и подобни трижгълници. Многожгълници: правилни и неправилни, вписани и описани. Построеніе на вписанъ и описанъ трижгълникъ въ окръжността и около нея.

Чѣртаніе на фигурки комбинирани изъ изученія материалъ и по-фигури, изтеглени съ моливъ и тушъ.

Дадени 8 класни упражнения.

Въ Ia, Ib, Id и Ie по учебника на *Икономовъ* прѣподавалъ учителя Д. Дабковъ. Въ Ic по същия учебникъ прѣподавалъ учителя Ф. Гиневъ.

5. Естествена История. 2 часа седмично. *Зоология*. Кратки понятія за органитѣ на чововъч. тѣло, показани нагледно на органи отъ животни. Амеба, вортицела и пумулити. Общи бѣлъзи на праживотинкитѣ.

Хидра, медуза, коралъ и сюнгеръ. Общи бѣлъзи, разпространение, значение и употрѣбление.

Морска звѣзда, морски таралежъ. Общи бѣлъзи и разпространение.

Пиявица, дъждовна глистия, дѣгинска глистия, тевпа, въртоглавникъ. Общи бѣлъзи, разпространение, полза, вреда и прѣдизвание.

Ръченъ ракъ, морски ракъ, мамарци. Общи бѣлъзи и значение за чововъка.

Домашенъ паякъ. Скорпионъ, подкоженъ скорець. Общи бѣлъзи, разпространение и вреда.

Земна стоножка и обикновенна стоножка. Общи бѣлъзи.

Мръна, Шаранъ. Морунъ. Общи бѣлъзи на рибитѣ, разпространение и употрѣбление.

Обикновенна земна жаба, зелена жаба, дъждовникъ и тритонъ. Общи бѣлъзи и развитіе (метаморфоза).

Водна змия, смокът, боа, пепелянка, усойница. Общи бълъзи на змиитѣ. Разлика между отровни и неотровни змии. Гушеръ, слѣпокъ, хамелеонъ. Общи бълъзи на гушеритѣ. Костенурки. Сравнение на костенуркитѣ съ гушеритѣ. Нилски крокодилъ. Общъ прѣгледъ на влечугитѣ и тѣхното распрѣдѣление.

Патина, гаска, лебедъ, великанъ. Жеравъ, спнъ, рибаръ, Щъркъ. Сравнение на воднитѣ и блатнитѣ птици. Глухаръ, яребица, пѣтигудъкъ, кокошки, паунъ, токачка. Общи бълъзи. Гълъбъ. Общи бълъзи на гълъбитѣ. Гарванъ, врана, сврака, усойка. Общи бълъзи на вранитѣ. Чернокосъ, поенъ дроздъ, славей, лѣстовица, канарче. Общи бълъзи на пойнитѣ птици. Зеленъ кълвачъ, кукувица, папугалъ. Общи бълъзи на катерливитѣ птици. Бухалъ, кукумявка, боддоръ, соколъ. Общи бълъзи на грабливитѣ птици. Камилско птиче. Общи бълъзи на бълъгнитѣ. Общъ прѣгледъ на птицитѣ.

Патиценосъ. Кенкуру, двоутробка. Общи бълъзи на двоутробнитѣ. Деюнитѣ, кешелотъ и китъ. Общи бълъзи на воднитѣ бозайници. Тюлень, морски конь. Общи бълъзи на земноводнитѣ бозайници. Домашно прасе, Африкански слонъ. Общи бълъзи на многокопитнитѣ бозайници. Конь, матаре. Общи бълъзи на еднокопитнитѣ. Кампла, жирафа, обикнов. еленъ, дива коза, домашни кози, овца, биволъ, волъ. Общи бълъзи на прѣживнитѣ бозайници. Мравоедъ и лѣнивоходъ. Общи бълъзи на малозлбнитѣ бозайници. Катерица, мишка, зайкъ, бобъръ. Общи бълъзи на гризачитѣ. Обикнов. мечка, бѣла мечка, видра, норъ, невѣстудка. Общи бълъзи на длапоходнитѣ грабливи бозайници. Домашна котка, дива котка, левъ, тигръ, куче вълкъ, лисица. Общи бълъзи на прѣтоходнитѣ грабливи бозайници. Къртица, таралежъ. Общи бълъзи на насѣкомоядитѣ бозайници. Домашенъ прилѣтъ и вамиръ. Общи бълъзи на прилѣтитѣ. Кръслива маймуна, турска маймуна и горилъ. Общи бълъзи на маймунитѣ. Общъ прѣгледъ на бозайницитѣ. Общъ прѣгледъ на гръбначнитѣ животни. Прѣдметъ на зоологията.

Отъ прѣдвидения материалъ по зоология не с прѣминахъ материала за класа насѣкоми и тина мѣкогѣли по причина, че учителя Калжличевъ, който прѣподаване въ всякигѣ паралелки на I класъ бодѣдува често презъ годината.

Като учебникъ ученицитѣ имахъ *Зоологията на Д. Великовъ*.

6. **Всеобща История.** 2 часа седмично. Въведение въ Всеобщата История. Источнитѣ народи. История на Гърция. Македония. Италия

Прѣдъ видъ на слабата подготовка на ученицитѣ по География учителъ е билъ принуденъ да прѣимне нѣкои събития отъ Гръцката и Римската история по накратко, безъ обаче да развали общата свързка на събитията въ старата история.

По учебника на *Дерманчевъ* прѣподавалъ учителя **П. Димитровъ**.

7. **География.** 2 часа седмично. I Математическа география. II Физическа география. III Политическа география. Чъртане на карти.

По учебника на *Гр. Ивановъ* прѣподавали:

въ Ia, Ib, Ic, Id классове **П. Димитровъ**.

въ Ie класъ **Г. Брашовановъ**.

8. Рисуване. 2 часа седмично. Учениците работят по рисунки, изработени от учителя на черната дъска със свободна ръка със молив и после със мастило и боя. Праволънейни и криволънейни фигури и орнаменти.

Прѣподавалъ И. Болонгаро.

9. Краснописание. 2 часа седмично. Упражнение въ писаніе обикновенни и главни букви и свързанного имъ въ думи.

Прѣподавали:

Въ Ia и Id — учителъ И. Калдиевъ.

» Ib — „ Г. Лъжевъ.

» Ic и Ie — „ К. Малевъ.

10. Пѣние. 1 часъ седмично. Кратки понятия за музиката. Звукъ, тонъ, гласъ. Ноти, дѣленіето имъ, лентейна система и второстепенни линии. Музикални ключове sol и fa. Музикална точка и значението имъ. Практическа частъ: легки пѣсни на единъ гласъ въ упражнения (солфеджио), пѣсни на два гласа, също и церковни. По свои записки.

Прѣподавателъ: С. А. Бешковъ.

Въ II Класъ.

1. Законъ Божи. 1. часъ седмично. *Св. Истории на Новий Заветъ.*

По учебника на Дяковъ Ангелъ Кънчевъ, прѣподавалъ учителъ С. Стефановъ.

2. Българ. езикъ. 6 часа седмично. Повторение на най-съществението отъ I класъ. Словообразуване. Учение за звуковете. Видове думи. Съществително, членъ, прилагателно, мѣстоиме, глаголъ, причастие, нарѣчие, съюзъ, прѣдлогъ и мѣждуметие. За уяснение на всички граматически правила, правѣха се упражнения, тѣсно свързани съ текста. По-голямата частъ отъ тѣзи упражнения, е зета отъ Мишево ръководство по българ. езикъ, ч. II. Етимология, или пъкъ, споредъ нуждата отъ разни Христоматии и ръководства. На упражненията е дадено широко мѣсто, за да може чрезъ тѣхъ да се усвоѣтъ, до колкото се може, по-добъръ граматически закони. Класни писмени упражнения освѣнъ диктовките, ставахъ всеки мѣсець. Класнитъ упражнения се състояха повече отъ слѣднитъ видове: писмено да се прѣдава прочетеното извънъ класната Христоматия. Разкази по зададенъ планъ и материялъ, който писква развитие. Кратки описания. Съчиняване писма по зададенъ планъ, Четение, декламации. (по 2 ч. на седмица).

По учебника на Мишевъ прѣподавалъ учителъ Б. Ангеловъ.

3. Аритметика. 4 часа седмично. Най-първо прѣминѣтъ останалата отъ минѣлата учебна година материялъ отъ I класъ, именно: Проста Дробъ. Прѣобразуване на проста дробъ безъ изменение на стойността ѝ; съкращение. Общъ най-малкъ знаменателъ. Четирѣ дѣйствия съ прости дроби. После слѣдва материяла за II класъ: Десетична дробъ, прѣвърщаніе прости дроби въ десетични и обратно. Периодически дроби. Дѣйствия съ

непълни числа, съкратено умножение и дѣленне. Систематично изложение на по-важнитѣ мѣрки, теглилки, пари и пр. въ България и съединитѣ ѝ страпи. Раздробление и прѣвръщанне на именувани числа; смѣтанне съ разномненни именувани числа; смѣтанне съ привеждане къмъ единицата.

Останало не лижжто. Понятне за отношение, развито зѣ сравнение съ понятията за частно и дробь. Проста пропорция и основнитѣ ѝ свойства. Просто тройно и лихвенно правило.

Всѣки мѣсець, исключая Януари и Юни, класна работа и всѣки часъ домашни задачи.

По учебника на *Кжджисевъ* преподавалъ *К. Малевъ*.

4. Геометрия и геометрическо чѣртание. 2 часа седмично.

1. Събиране и изваждане на прави части. — Дѣленне на една права частъ въ дадени прости отношения ($\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ и пр.).

2) Произвеждане на жгли чрѣзъ въртене на една права около една пейна точка. — Правъ жгълъ, остъръ, тупъ жгълъ. — Съедини жгли, върхови жгли. — Жгли около една точка; сборътъ на два съедини жлта; равенство на два върхови (вертикални) жгла, прѣнасяне на единъ жгълъ. — Събиране и изваждане на жгли. — Построяване на перпендикуляри.

3) Кръгъ, окръжностъ (кръжна линия), радиусъ, диметръ, джга, хорда, — секанта (секуща или прѣсѣчка). — Тангента (допирателна или досѣгателна), дѣленне на окръжността, събиране, изваждане, на джги; сръдоточни жгли, секторъ и сегментъ — Транспортиръ и употрѣблението му; опрѣдѣленне центра на кръга. — Два кръга: концентрични, ексцентрични, досѣгателни (външна и вътрѣшна точка на досѣгане или допиранието). — Тангента на кръга отъ дадена точка, съ дадено направление и пр. — Чѣртание на комбинирани фигури отъ прави и кръжни линии.

4. Параллелип линии; вътрѣшни, външни, съответствени, кръжтосани жгли. — Построяване на права линия чрѣзъ дадена точка, паралелно съ дадена права, или на известно расстояние отъ дадена права и пр.

5. За фигуригъ: а) трижгълникъ: видове трижгълници, сбора на жглитъ и външенъ жгълъ на трижгълника. — Практическо приложение на теоремитъ за конгруентността при построяване на трижгълници отъ дадени части.

б) Четирожгълници: паралелограмъ, ромбъ, правожгълникъ, квадратъ, трапеция, трапезидъ. — Чѣртание и опрѣдѣленне на четверожгълницитъ отъ дадени части. Диагоналъ — Многожгълници. Диагонали въ многожгълници. — Външни жгли на многожгълницитъ; сбора на жглитъ въ многожгълницитъ. — Практическо чѣртание на правилнитъ многожгълници.

в) Квадратна единица. — Измѣрване площитъ (лицата) на праволинейтѣ геометрически фигури.

г) Дължината на окръжността. — Измѣрване площта на кръга, числото π (пи, опрѣделено като отношение на диаметра къмъ дължината на окръжността.

д) Дѣленіе на фигуритѣ (площитѣ) и прѣобразованіето имъ.

По учебника на *Икономовъ* прѣподавалъ *Ф. Гиневъ*.

5. Естествена История. 2 часа седмично. *Ботаника*. Водорасли. Гъби. Лишеи. Мохове. Папрати. Хвощове. Общи бѣлѣзи на всѣки класъ, слѣдъ като се попишжтъ по-главнитѣ прѣдставители. Общъ прѣгледъ на безжѣвтитѣ растения и тѣхното дѣленіе. Лиліеви растения. Трѣви. Салепови растения. Хвойнови растения. Дъбови. Върбови растения. Бръзови растения. Лободени растения. Барабойни. Устоцвѣтни. Маслипови. Тиквови. Сложноцвѣтни. Тръндафилови. Ябълкови. Бадемови. Пенерудоцвѣтни. Лозови. Чадърести. Линови. Слъзови. Кръстоцвѣтни. Макови. Лютикови. Общъ прѣгледъ на растенията. Части на растенията. Прѣдметъ на ботаниката. Отъ всѣка група сж вземани само най-важнитѣ прѣдставители и слѣдъ това сж извлчани общитѣ бѣлѣзи на всѣка група.

По учебника на *Д. П. Декиловъ* прѣподавали:

Въ I а и II б класъ *Б. Давидовъ*

„ II с „ *И. Кажичевъ*.

6. Всеобща История. 2 часа седмично.

а) *Срѣднѣ История*. Велико прѣселение на народитѣ. Франкитѣ. Карлъ Велики. Феодализъмъ. Германия. Англия. Византийска Империя. Славяни и славянски държави. Арабитѣ. Мохамедъ. Кръстоноснитѣ походи. Франция. Капетингитѣ. Англия. Плантагенетитѣ. Стогодишната война. Хабсбургитѣ. Италианскитѣ републики. Великия расколъ. Иванъ Хусъ. Славянитѣ и византийската империя.

б) *Нова История*. Великитѣ открития. Възражданіето. Лютеръ. Реформацията въ Германия. Реформацията въ Швеция и въ Данія. Калвинъ. Реформацията въ Франция. Тюдоритѣ. Реформацията въ Англия. Езуитския орденъ. Русия. Династията на Романовитѣ. Турция. Турското господство въ срѣднѣ Европа. Германия. Тридесетъ-годишната война. Франция. Людовикъ XIV. Англия. Карлъ I и голѣмата англійска революция. Русия. Петръ Велики. Пруссия. Войната за Австрийското наследство. Седмогодишната война. Война за независимостта на сѣверо-американскитѣ колонии. Французката революция. Европа отъ 1815 до 1830 и отъ 1830 до 1848 и до 1878 година.

По учебницитѣ на *Г. Дерманчевъ* съ нѣкои съкращения прѣподавалъ

Д. Цаневъ.

7. География. 3 часа седмично. I Европа. II Африка. III Азия. IV Австралия. V Америка. При изучаваніето на материкитѣ отъ начало се правеше общъ прѣгледъ на материка, а подиръ това се изучаваха отдѣлитѣ страни и държави по-подробно. Чертаніе на карти за материкитѣ и за Европейскитѣ държави отдѣлно.

Дадени 3 частични упражненія.

По учебника на *Н. Драгановъ* прѣподавалъ *Г. Наранджуловъ*.

8. **Рисуване.** 2 часа седмично. Спирали, вълнообразни чърти и украшения основани на тях. Стилизирани листови и прости орнаменти. Употребление на боя и четки.

Прѣподавалъ И. Петрасъ.

9. **Краснописание.** 2 часа седмично. Упражнение въ обыкновенно и отвѣсно писмо.

Прѣподавали: { Въ II а класъ Н. Малевъ
" II б " Г. Каранджуловъ
" II в " П. Генковъ.

10. **Пѣние.** 1 ч. седмично. Повторение на материяла отъ I-й класъ. Всѣчки видове музик. ключове, sol, fa и Do, употребленieto имъ, гласовѣтъ: мъжки, женски и дѣтски и употребленieto имъ. Хроматически знакове: диези, бемоли и бекари, слѣдванieto имъ веднага слѣдъ ключа или случайно срѣщати въ нѣкоя тактова прѣграда. Интервали и дѣленieto имъ, фактическото имъ изучаване, различieto между голѣмата и малка терца (dur и mol). Гамма и дѣленieto ѝ. Практич. частъ: пѣсни на единъ и два гласа, също и церковни.

По собственни записки прѣподавалъ С. А. Бешковъ.

Въ III класъ.

1. **Законъ Божи.** а) *Богослужение.* Понятие за Богослужението. Храмъ. Св. Кръсть. Св. Икони. Свещ. одежди. Понятие за литургията. Установление на таинството: Св. Причастие. Главнитѣ части на Литургията. Велико и малко водоосвещение. Погребение. Панахида. Молитви за разни случаи.

По учебника на *Блъсковъ* прѣподавалъ С. Стефановъ.

б) *Катихизисъ.*

По собствененъ учебникъ прѣподавалъ С. Стефановъ.

2. **Български езикъ.** 6 часа седмично. Прѣзъ първото полугодие е миналъ синтаксиса на простото изречение, като е било изоставено употребленieto на прѣдложитѣ.

Прѣзъ второто полугодие е миналъ синтаксиса на сложное изречение, (съ припятелнитѣ знакове). За четение е употребявана Христоматията на Милевъ.

Класени упражнения сѣ дадени 8, а домашни почти всѣки урокъ.

По учебника на *Д. Милевъ* прѣподавали: прѣзъ първото полугодие Ячо Бръшляновъ и второто полугодие Н. Николаевъ.

3. **Френски езикъ.** 3 часа седмично.

Френската азбука. Главни правила за произношенieto. За ударението на дуумитѣ въ френския езикъ.

За опредѣления членъ (article défini) le, la; гдѣ се туря и какво показва.

За родовѣтъ въ френския езикъ: колко сѣ тий?

Поставяне членъ прѣдъ имена, имѣющи опредѣление; поставяне члена прѣдъ собственни имена, имѣющи тоже отрицателно опредѣляюща дума.

Показателно прилагателно се, *cette*, употреблението му. Образуване женския родъ на качественитъ прилагателни имена.

За неопредѣления членъ (*article indéfini*) *un, une*; разликата между опредѣления и неопредѣления членъ.

За апострофа, за пепущаннето (*élision*); за члена съ апострофъ (*article élidé*); за прилагателнитъ притежателни *mon, ma*, (мой, моя); *ton, ta* (твой, твоя); *son, sa* (неговъ, негова); гдѣ се поставятъ; употреблението имъ. Знакъ на множественното число въ френския езикъ. Множественното число на *le, la*, на *un* и на *une*; на съществителнитъ, които се свършватъ на съгласна или на проста гласна (е. *i*); на качественитъ думи; на притежателнитъ: *mon (ma), ton (ta), son (sa)*; на указателнитъ *ce, cette*; на сказуемото. Окончанието *ent* гдѣ се произнася и гдѣ не се произнася? Множественното число на сказуемитъ *est* а. *S* гдѣ не се произнася? *es* гдѣ не се произнася? *es* гдѣ се произнася, като *é*?

За пехвърлянето на *e*-то и на *a*-то отъ члена *le, la* пзавъненнето имъ съ апострофъ? За свързването или не свързването на буквата *s* съ думи, начинаещи съ гласна буква или съ нѣм. *h*. Намѣсто *ma, ta, sa* турга се за благозвучие *mon, ton, son*.

За произношенето на съгласнитъ *b, d, g, p, t, x* въ края на думитъ; кое се нарича свързание (*liaison*); за свързването на *est* и *et*. За образуването на множественното число съ качественитъ думи, окончаещи се въ мъжки родъ на *eux*; множ. число на тия, окончаещи се въ мъжки родъ на *f*.

Множественното число на съществителнитъ, окончаещи се въ единствено число на *x, y, z*; на *al*. Множ. число на съществ., окончаещи се въ единств. число на *eu, au, eau*. *Accent aigu, accent grave, accent circonflexe, la cedille, l'apostrophe, élision, liaison*.

Окончанията на глаголитъ въ *infinitif*: спрежения. Тема (основа), окончание, характеристична буква. Подлежащото *je, tu, il, nous, vous, ils, on*; Утвърдителна и въпросителна форма (*forme affirmative et interrogative*). Глаголи отъ първо спрежение.

Глаголи отъ второ спрежение. Думитъ *le, la, les* прѣдъ съществително и прѣдъ глаголъ. II спрежение.

Mon, ton, son, ma, ta, sa, mes, tes, ses, notre, votre, leur, поставени прѣдъ съществителни. Притежателнитъ: *неговъ, негова, негово, нейна, нейна, нейно*.

Глаголи отъ III спрежение. Глаголи отъ IV спрежение. Отрицанието *non* и *ne . . . point*; отрицателнитъ *personne, rien, jamais*.

Какъ се образува въпросителната форма въ предложението, когато подлежащото е съществ. име.

Измѣнение на съществителнитъ по число и на прилагателнитъ по число и родъ. Прѣко допълнение (*régime direct* или *complément direct*) и непрѣко (*compl. indirect*). Слѣтъ членъ (*article contracté*).

Глаголътъ *avoir*, спрегнатъ утвърдително, въпросително и отрицателно.

Израженията avoir chaud, avoir froid, avoir faim, avoir soif, avoir raison, avoir tort и пр.; ni.....ni.

Présent (сегашно време) на глагола être. Съгласуване на качественното прилагателно въ сложните сказуеми.

Всѣки урокъ домашно упражнение. Всѣки мѣсецъ класно упражненне.

По учебника на *Инаговичъ* — прѣподавалъ Ю. Божиловъ.

4. Аритметика. 3 часа седмично. Отношения и пропорции. Пропорционалности. Тройниятъ правила: просто и сложно. Прости и сложни лихви. Правило за отбивъ. Срочни исплащанья. Съдружествено правило. Правило за смѣшенията. Въздигане числата въ квадъръ и кубъ и извлечане квадратенъ и кубиченъ корень. Кратки понятия върху общитѣ числа. Кратко понятие за държане на търговски книги по аналитически начинъ.

Класни упражнения дадени { въ IIIа, IIIб кл. по 6 } освѣтъ полуг.
{ въ IIIс класъ „ 8 } и годишнитѣ.

По учебника на *Икономовъ* прѣподавали: въ IIIа, IIIб кл. Г. Лъжевъ, а въ IIIс класъ Д. Дабковъ.

5. Геометрия и Геометрическо Чѣртание. 2 часа седмично. Дѣлене правата линия на части въ дадено отношение; подобие на геометрическитѣ фигури; построяване на триагълници по дадени страни; чѣртание на подобни фигури; планъ; рѣшаване на задачи, основани на подобие на фигуритѣ. Геометрическо тѣло; взаимно положение на правитѣ линии, на правата линия и равнината, на двѣ и по-вече равнини въ пространството; рѣбести и валчести тѣла; правилни тѣла; чѣртание мрѣжата на тѣлата; измѣрване повърхнината и обема на тѣлата.

По нѣмане на време, вследствие болѣдуването на учителя въ началото на учебната година, останъ не изученъ слѣдния прѣвиденъ въ програмата материялъ: Чѣртание на овали, елипси, хипербола и парабола.

По учебника на *Икономовъ* прѣподавалъ К. Стателовъ

6. Физика. 2 часа седмично. За въздуха. Топлина. Магнетизмъ и електричество. Свѣтлина. Кратки начала изъ механиката. Звукъ.

По учебника на *Вацовъ* прѣподавалъ Ф. Гиневъ.

7. Химия. 1 часъ седмично. Кратки понятия за материя, тѣло, физически и химически явления, синтеза и анализа, елементи, механическа смѣсъ и химическо съединение.

Понягнѣ за распространението, добиванieto, свойствата и употреблението на слѣднитѣ елементи и химически съединения:

Металоиди: Кислородъ. Водородъ. Вода. Сѣра, сѣро водородъ, сѣренъ двуокисъ, сѣрна киселина. Понятие за киселина. Азотъ, амонякъ, въздухъ, азотна киселина. Фосфоръ, кибритъ. Въглеродъ, въглероденъ окисъ и двуокисъ. Горѣние и пламъкъ.

Метали: Калий, калиена основа (понятие за основа и соль), калиенъ карбонатъ, калиенъ нитратъ, барутъ. Натрий—натриенъ хлоридъ, натриенъ карбонатъ. Калций. Негасена и гасена варъ.

Желязо и желязенъ сулфатъ. Мѣдь и мѣденъ сулфатъ. Сребро и сребьренъ нитратъ. Злато.

Органическа Химия: Свѣтиленъ газъ. Спиртъ. Вино, пиво и оцетъ. Лой, свѣщи и сапунъ. Вжглехидрати: захаръ, скорбяла и целулоза.

Особенно внимание обръщано на приготвянето на поупотребителнитъ съединения.

По учебника на *Яржмовъ* преподавалъ Г. Мъжевъ.

8. Естествена История. 2 часа седмично.

а) *Антропология.* Ткани. Органи. Храносмилателна система. Кръвоносна система. Дихателна система. Мусколна система. Кости. Мозъкъ. Чувства. Хигиенически правила за пазение на здравето.

б) *Минералогия.* Кристалография. Физически и химически свойства на минералитъ. Распрѣдѣление на минералитъ и по важнитъ отъ всѣки классъ. Влияние на въздуха и водата на земята. Вулкани. Землетръсения и топли извори. Петрография. Понятие за почвитъ.

По учебницитъ *Яржмовъ* и *Гржаловъ* преподавали:
въ IIIa, IIIб классъ учителъ Б. Давидовъ
въ IIIc „ директоръ И. Гюлмезовъ.

9. Всеобща История. 2 часа седмично.

Отечественна История. Географически прѣгледъ на Балканския Полуостровъ прѣди дохождането на Българитъ. Най-старитъ народности на Балканскій Полуостровъ. Тракийци. Римско владичество. Заселение на славянитъ въ Балканскій Полуостровъ. — Войнишко движение на славянскитъ племена къмъ Пелопонезъ.

Прѣселване на Уралскитъ Българе въ Балканскій Полуостровъ. Аспаруховата дружина. Съвършенното изчезнуване на сѣщитъ Аспарухови Българе. Аспарухъ и неговитъ наследници. Епохата на Крума. Кръщението на Българитъ. Значение и дѣятелностъ на Кирилъ и Методий. Вѣкъ на Царя Симеона. Царь Петръ. Вжтрѣшни раздори. Богомили и тѣхното учение. Русситъ въ България. Разцѣпление на българското Царство. Покорение на източното Българско царство отъ Византия. Самуилъ и Василий II, българоубеца. Подпадане на България подъ Византийцитъ.

Петръ и Асенъ и освобождението на България. Тѣхнитъ наследници. Асень II. — Могущество и расцѣвяване на българското царство. Тертеровци и Шишмановци. Подпадане на България подъ Турцитъ. — Състояние на България подъ турското иго.

Възраждане. Движение за църковно и политическо освобождение. Църковний въпросъ. Учрѣждение на българскій Екзархатъ. Главнитъ дѣатели за освобождение на България. Сърбско-Турска война. Войната за освобождение на България и Санъ-Стефанскій договоръ. Берлинскій трактатъ.

По учебника на *С. Бобчевъ* преподавалъ Д. Цаневъ.

10. География. 2 часа седмично.

1. Южна Европа.

1) Балкански Полуостровъ. Господарствата на Балкански Полуостровъ и по-важнитѣ имъ градове.

2) Апенински Полуостровъ.

3) Пиренейски Полуостровъ.

II. Отчественна География.

а) *Княжество България*: Положеніе. Орография. Хидрография. Народонаселение. Топография. Църкви. Училища. Войска и военна повинностъ. Данъци. Приходи и расходи. Власти.

б) *Европейска Турция*.

в) Общо описание и Топография на Кралствата: Сърбия, Рومъния и Гърция. Княжество Черна-Гора.

По учебника на *Христовъ* преподавалъ Г. Каранджуловъ.

11. Рисуване. 2 часа седмично. По сложни шарени орнаменти отъ различни стиллове. Ученицитѣ рисуватъ отъ печатни модели. Някои отъ тѣхъ въ края на годината по гипсови модели.

Преподавалъ Л. Болонгаро.

12. Краснописаніе. 1 часъ седмично. Писаніе на разни орнаментални букви съ тушъ.

Преподавалъ И. Петрасъ.

13. Пѣние. 1 часъ седмично. Повторение на материяла отъ II класъ. Елементи на музика. съчинение: мелодия, гармония, ритма. Тетраходъ и дѣленіето имъ, тонална система. Гамма, диятоническа, хроматическа, минорна и мажорна, разнигъ стѣпени на гаммата. Диези и бемоли мажорни гамми, липни гамми. Прагмическа часть: Пѣсни на 2 и 3 гласа, практически упражненія и църковни пѣсни.

По собствени записки преподавалъ С. А. Бешковъ.

Въ IV реаленъ класъ.

1. Български езикъ. 5 часа седмично.

а) *Български езикъ* (стилистика) 3 часа седмично.

Признаци и представлення. Понятіе и образуваніето му. Обемъ, съдържаніе, раздѣленіе и отношение на понятията. Думи. Сждения. Силогизмъ. Періодъ простъ и сложенъ. Раздѣленіе на сложнитѣ періоди. Съчинение. Четири форми за изразъ.

Простъ и образенъ слогъ. Епитети, фигури въ думи; фигури въ мисли и тѣхнитѣ подраздѣленія.

Качествата на простия слогъ. Благозвучіе. Періодическа, кжса и смѣсена рѣчь.

Стихосложение. Стихосложение въ просто-народнитѣ пѣсни. Литературно или топяческо стихосложение. Стилъ. Качество на стилнитѣ. Раздѣленіе на стиховѣтъ по качество и количество

на стъпките. Цезура. Рима. Скандиране (размързване) на стиховете. Стихотворни периоди и раздѣленieto пмъ.

б) *Старобългарски езикъ*. 2 часа седмично.

Въведение. Старобългарскиятъ езикъ и неговата история. Кирилска и глаголическа писменостъ. Най-важниятъ стб. наметници. Рецензиратъ на стб. езикъ. Распространението на Русската рецензия. Панонската хипотеза за стб. езикъ.

I. *Звукословие* (Фонетика). Кирилска азбука. Самогласни и съгласни. Самогласниятъ Ъ, Ь, Ъ, Ъ, А, Ъ. Дѣленie на самогласните и съгласните. (Звуковитъ промѣни сж съобщавани при морфологията).

II. *Видословие* (морфология). Дѣленie на видословнето. Учение за склоненията: А. Именно склонение и раздѣленieto му I—V скл. Склонението на прилагателнитъ въ сравнителна степенъ. Числителни имена. Б. Мѣстоименно склонение. В. Сложно склонение. Учение за спреженията. Врѣмена, наклонения, причастия; опредѣлени и неопредѣлени глаголни видове. Глаголни основи. Раздѣленie на глаголитъ споредъ неопредѣтената и сегашна основа на разреди и спрежения. Образованie на глаголитъ прости видове за сегашно врѣме, минало несвършено и аористъ. Повелително и достигателно наклонение. Причастия. Склонения на причастията по именното и сложното склонение.

По Български езикъ въ IV кл. материала прѣминатъ главно по учебника на *Мишевъ* и *Костовъ*, а по стб. езикъ на *Д-ръ Л. Милетичъ*. Имаше ученици, които си служели и съ други учебници, изѣзди до сега по сѣщитъ прѣдмѣти. При прѣминаването на материала е гледано, щото ученицитъ да могатъ да прочетатъ достатъчно статии, които иматъ свързки съ прѣдаденото и то или изъ христоматията или други съчинения.

Прѣподавалъ учитель И. Кефсизовъ.

2. *Френски езикъ*. 3 часа седмично.

Окончанията на глаголитъ въ infinitif. Спрежения. Подлежащето: je, tu, il, nous, vous, ils, on; (forme interrogative et affirmative). Глаголи отъ I спрежение. Глаголи отъ II спрежение. Думитъ le, la, les прѣдъ сжществително и прѣдъ глаголъ.

Mon, ton, son, ma, ta, sa, mes, tes, ses, notre, votre, leur, nos, vos, leurs, поставени прѣдъ сжществителни. Притежателнитъ: неговъ, негова, негово, нейнъ, нейна, нейно. Глаголи отъ III спрежение. Глаголи отъ IV спрежение. Отрицанието non, ne...point; отрицателнитъ: personne, rien, jamais.

Какъ се образува въпросителната форма въ прѣдложенieto, когато подлежащето е сжществително вмс. Измѣнение на сжществителнитъ по число и на прилагателнитъ по число и родъ. Прѣко допълнение (régime direct) и непрѣко допълнение (régime indirect или complément indirect).

Слѣтъ членъ (article contracté).

Глаголтъ avoir спрѣгатъ утвърдително, въпросително и отрицателно.

Израженията *avoir chaud, avoir froid, avoir faim, avoir soif, avoir raison, avoir tort* и пр.; *ni...ni*.

Présent (сегашне време) на глагола *être*. Съгласуване на качественното прилагателно въ сложните сказуеми. Образование на *participe passé* от *infinitif* и окончанието му за всяко спрежение; образуването сложните времена (*temps composés*) от миналото причастие; образуването на *passé indéfini* утвърдително, въпросително и отрицателно на *porter, finir, vendre*.

Образуването на *passé indéfini* на глагол. *avoir* и *être*; израженията *avoir mal au pied, avoir mal au bras* и пр. Миналото причастие на *avoir* и *être*.

Наръчното *у*; предложителъ *à* и *en* при названието на градовете, държавитъ и частитъ на свѣта; свойството на *participe passé*, свързватъ съ *être*.

Futur simple на правилнитъ глаголи; окончанията му и общото му значение; особеностъ за образуването му въ всичкитъ спрежения.

Образуване въпросителного и отрицателното обращение въ *futur simple*; *t euphonique*; употребление на наръчното *у*. *Futur simple* на глагола *avoir*: темата (основата) му и окончанията му; свойство въ названието на днитъ, на седмицитъ, на въпроса *кога?* и мѣстото имъ.

Futur simple на глагола *être*; темата му и окончанията му. Образуване въпросителното и отрицателно обращение на това време.

Impératif на правилнитъ глаголи; значението му; колко лица има; особеноститъ му къмъ подлежащото и окончанията въ 2-то лице, един. число на глаголитъ отъ I-во спрежение; отъ каква форма се то образува; думитъ *en* и *у* при *impératif* на глаголитъ отъ I-во спрежение.

Употреблението на *impératif*; особеностъ на глаголитъ отъ I-во спрежение съ характеристична буква *g* и *c* (т. е. които се окончаватъ на *ger cer*).

Impérative на глаголитъ *avoir* и *être*; измѣнения на темата имъ. Междуметия (*interjections*); употребление на значението имъ въ предложението. Обръщение; значението му; на каквъ български надежъ съответствува; между какви прѣпинателни знакове се туля.

Всяка седмица домашно упражнение. Всяки мѣсецъ класно упражнение.

По учебника на *Линаровичъ*, Прѣподавалъ: Ю. Божиловъ.

3. Русски езикъ. 2 часа седмично.

1. *Етимология*. Букви и дѣленіето имъ. — Прѣдложение. — Частитъ на рѣчта. — Съставъ на думитъ. — Измѣнение на буквитъ. — Правописание на коренитъ, приставкитъ и суффикситъ. — Главни букви и прѣнасяние на думитъ.

2. *Синтаксисъ*. Синтаксисъ на просто прѣдложение. — Прѣпинателни знакове въ срѣдата на прѣдложението. — Прѣпина-

7. Химия. 2 часа седмично. Понятие за: материя, явление: физическо и химическо; химич. синтез и анализ; елементъ; механическа смѣсь и химич. съединение; молекула и атомъ; стехиометрически закони; химически знакове и формули.

Понятие за разпространението, добиването, свойствата и употреблението на следнитѣ елементи и съединения:

Водородъ. — Кислородъ. Вода. Хлоръ. Хлороводородъ и Кислородни съединения на хлора. — Бромъ и бромоводородъ. Йодъ и йодоводородъ. — Флуоръ и флуороводородъ. — Сѣра. Сѣроводородъ и кислородни съединения на сѣрата. Понятие за киселина. — Азотъ. Въздухъ. Амонякъ. Понятие за основа. Азотни окиси и законъ за прости и многократнитѣ пропорции. Азотна киселина. Атомно и молекулярно тегло. — Фосфоръ. Кибригъ. Фосфороводороди. Кислородни съединения на фосфора. Арсенъ, арсеноводородъ (моршовъ апаратъ) и арсени окиси и сулфиди. — Антимонъ, антимоноводородъ, антимонени хлориди, окиси, киселини и сулфиди — Висмутъ. Висмутени окиси. Висмутени нитрати. Висмутенъ сулфидъ. Боръ. Борни киселини. — Въглеродъ (разнитѣ му алотропически модификации). Въглеродни окиси. Сѣровъглеродъ. Горѣние и пламѣкъ. — Силиций и съединения. Понятие за химически уравнения. Валентностъ на елементитѣ.

По учебника на *Ив. М. Гюлмезовъ* преподавалъ **Г. Лъжевъ**.

8. Естествена История. 2 часа седмично. *Зоология*. Краткъ прѣгледъ на важнитѣ органи въ човечѣското тѣло и тѣхната служба. Клетка, съставъ, форма, служба. Разни видове ткани, органи и тѣхната служба. Распрѣдѣление на животнитѣ. Protozoa. Colenterata. Echinodermata. Vermes. Arthropoda. Mollusca. Vertebrata. При изучаването на Arthropoda, Mollusca и Vertebrata е описванъ по единъ прѣдставителъ за всеки класъ животни, слѣдъ което е правенъ общъ прѣгледъ на класа, раздѣлението му на разрѣди, като се е обрѣщало внимание на отличителнитѣ имъ бѣлзи и сж споменувани животнитѣ, които влизатъ въ тѣхъ.

Прѣподавалъ по учебника на *Граберъ Б. Давидовъ*.

9. Всеобща История. 2 часа седмично. Въведение въ Всеобщата История. Дѣлене на Историята. Лѣточисление. Прѣдисторически врѣмена и осанѣлитѣ отъ тѣхъ паметници. Спомагателни науки. Исторически народи. Характеристика на Древната История и дѣленнето ѝ. *История на Истоки*. Египетъ. Вавилония и Асрия. Мизия и Персия. Финикия. — *Гърция*. Географически прѣгледъ. Най-стара грѣцка култура. Спарта. Атина. Персийски войни. Атина въ V вѣкъ. Грѣцка образованностъ. Цвѣтуща епоха. Пелопонезка война. Първенство на Спарта и Тива. Македонска монархия. Епоха на упадѣкъ. *Римъ*. Географич. прѣгледъ на Италия. Римска култура отъ най-стара епоха. Борба на Патриции съ Плебен. Завоевание на Италия. Завоевание на Сръдиземно море. Епоха на граждански размирици. Паданне на републиката. Принципатъ. Раствуряние на империята. Римска култура.

По учебника на *И. Виторадовъ* ч. I прѣподавалъ **Д. Цаневъ**.

10. **Рисование.** 4 часа седмично. Разяснение основните перспективни закони чрезъ рисование по геометрически модели отъ теля и дърво. По-прости орнаменти и листове отъ гипсени модели.

Прѣподавалъ учителъ И. Петрасъ.

11. **Пѣние.** 1 часъ седмично. Повторение на материала отъ III-й кл. Гамма съ всичкото ѝ раздѣленіе и подробности. Диезни бемолни, можорни и минорни гамми, едноименни, еднаквочначни и родственни гамми. Хроматическа гамма и характера ѝ. Приложението на гаммитѣ и ползата отъ тяхъ. Тактѣ и метрономъ, изразителни бѣлѣзи, понятие за гармонията. Пѣсни на два, три и 4 гласа също и църковни. Изучаване на отборъ българ. или иностранны пѣсни за «Solo».

По собствени записки прѣподавалъ учителъ С. А. Бешковъ.

Въ IV класически класъ.

1. **Български езикъ.** 5 часа седмично. Също както въ IV реаленъ класъ.

Дадени 6 класни упражнения.

Прѣподавалъ учителъ М. Ивановъ.

2. **Френски езикъ.** 3 часа седмично. Също както въ IV реаленъ класъ.

Прѣподавалъ Ю. Божиловъ.

3. **Русски езикъ.** 2 часа седмично. Както въ IV реал. класъ. Мнѣжтъ цѣли материалъ.

Дадени 5 класни упражнения.

Прѣподавалъ К. Стателовъ.

4. **Нѣмски езикъ.** 3 часа седмично. Както въ IV р класъ.

Прѣподавалъ И. Петрасъ.

5. **Латински езикъ.** 5 часа седмично. Изученъ е материалъ за правописаніе, за I—V склонения, за *adjectiva* (окончания, правилни и неправилни степени), *pronomina*, *numeralia* и глаголъ *esse*. Съответствено на изучаения материалъ отъ граматика, се задаваха на ученицитѣ подходящи параграфи отъ Читанката на *Ив. Брозска* за прѣводъ отъ латински на български и обратно.

Дадени 6 домашни и 5 класни упражнения.

Прѣподавалъ по учебника на *Ив. Брозска* учителъ Я. Романчукъ.

6. **Гръцки езикъ.** 3 часа седмично. Гръцка азбука. Раздѣленіе на буквитѣ, за диѳтонгитѣ, придихането, ударението, прѣпинателнитѣ знакове. За I, II и III склонения.

Четение и прѣводъ на български на кратки изрѣчения по I, II и III склонения отъ Епископата Христомахия на *М. Балабановъ*.

Дадени 4 класни упражнения.

Забѣтка. Отъ грамматиката бегангло неминало: прилагателни имена. Сравнителни степени. Нарѣчия. Мѣстоимѣния. Числителни имена.

Прѣподавалъ И. Асприоти.

7. Математика. 4 часа седмично.

а) *Алгебра* 2 часа седмично. Основни понятия и дѣйствия. Събиране, изваждане, умножение и дѣлене на алгебрически изрази, отрицателни и дробни числа. Общъ най-голямъ дѣлителъ и общо най-малко кратно число и разложение на съмножителни (само по-прости случаи). Прости и сложни дроби и четирѣ дѣйствия съ тяхъ. Уравнения отъ I степенъ съ едно неизвестно.

б) *Геометрия* 2 часа седмично. Точка и права линия. Геометрически мѣста. Сходностъ на образи, а особено на тригълници. Четворогълници. Многогълници. Теорема за окръжността: дъги, хорди, централни, вписани и описани ъгли. Тангенти. Вписани и описани образи къмъ дадена окръжностъ. Двѣ окръжности.

По Алгебра 9 писмени работи

по Геометрия 9 „ „

По собствени записки преподавалъ учитель К. Шкорпилъ.

8. Химия. 3 часа седмично

Введение: Понятие за материя, явление; физическо и химическо; химически синтеза и анализа; елементи; механическа смѣсъ и химическо съединение; молекула и атомъ; стехиометричнитѣ закони; химически знакъ и химическа формула и какво тѣ означаватъ.

Понятие за распространението, добиваннето и свойствата на слѣднитѣ елементи и съединения:

I. Неорганическа химия.

а) Металлоиди.

Водородъ. *Кислородъ* — H_2O . *Хлоръ* — HCl ; I (Понятие за киселина). *Сиря* — H_2S , SO_2 , SO_3 и H_2SO_4 . *Азотъ*; въздухъ — NO_2 , N_2O_5 , HNO_3 . Понятие за проститѣ и многократни пропорции; за атомно и молекулярно тегло. *Фосфоръ* — P_2O_5 , H_3PO_4 . *Арсенъ* — As_2O_3 . *Антимонъ*. *Въглеродъ* — CO , CO_2 . Горѣние и пламъкъ. *Силиций* — SiO_2 . *Калий Олово* — PbO , $PbCO_3$. Понятие за валентностъ на елементитѣ. Ръсаванне на химически уравнения.

б) Метали.

Калий — KOH (понятие за база и соль), K_2CO_3 , KNO_3 (ба-рутъ). *Натрий* — $NaCl$, $NaOH$, Na_2CO_3 . *Калций* — CaO , $Ca(OH)_2$, $CaCO_3$, $CaSO_4$. *Магнезий* — MgO , $MgCO_3$, $MgSO_4$. *Цинкъ* — $ZnCO_3$, $ZnSO_4$. *Живакъ* — HgO , HgS , Hg_2Cl_2 , $HgCl_2$. *Мѣдь* — CuO , $CuSO_4$. *Сребро* — $AgCl$, $AgNO_3$ (посребряване, фотография). *Злато* — позлатяване. *Алюминий* — глина, гърнячарство. *Жельзо* — Fe_2O_3 , $Fe_2(OH)_6$, $FeSO_4$. *Платина*.

II. Органическа химия.

Понятие за: органическо съединение; изомерия мастни и ароматни съединения; структурни формули.

Понятие за най-важнитѣ мастни съединения:

Вжлеводороди — CH_4 , C_2H_4 . Суха дестилация, свѣтиленъ газъ, петролей.

Хлорирани вжлеводороди — CHCl_3 , CHCl_2 .

Хидроксилирани вжлеводороди:

1) *Монохидроксилирани*: CH_3OH , $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$ (вино, пиво, ракия).
Етери: $(\text{C}_2\text{H}_5)_2\text{O}$.

2) *Полихидроксилни*: глицеринъ, манитъ, въглерохидрати: глюкоза, захароза, скробела, целулоза, арабиноза (понятие за фабрикуваннето на книгата).

1) *Карбоксилирани вжлеводороди*:

Монокарбонни: HCOOH , CH_3COOH (оцетъ); палмитинова, стеаринова и олеинова киселина (свѣцарство и сапунарство).

Поликарбонни: оксалова, винена и лимонена киселина.

Цианови съединения — цианъ, HCN , KCN .

Понятие за най важнитъ ароматни съединения: бензолъ, фенолъ, анилинъ, танинъ.

Алкалоиди: хининъ, кофеинъ, никотинъ, морфинъ, стрихнинъ.

По-голямата часть отъ материала по неорганическа химия е прѣимнхъ на учебника на *П. Голмезова* прѣдзначенъ за реалнитъ классове, като е съкратявано въ него кждѣто и каквото е нужно съобразно съ материала и прѣвиденото врѣме; същеврѣменно ученицитъ си държахъ и бѣлжки. Материала по Органическа Химия е минхъ по заниски.

Прѣподавалъ Г. Лъжевъ.

9. **Всеобща История.** 3 часа седмично. Също както въ IV реаленъ классъ съ по-голѣми подробности.

По сѣция учебникъ, прѣподавалъ учитель: Д. Цаневъ.

10. **Пѣние.** 1 часъ седмично. Както въ IV реаленъ классъ.

Прѣподавалъ учитель: С. А. Бешковъ

Въ V Реаленъ Классъ.

1. **Български езикъ.** 4 часа седмично.

а) *Български езикъ.* (2 часа седмично). Разлика между проза и поезия. Описателна проза. Раздѣление на описанията. Характеристика и нейнитъ видове. Повѣтователна проза. Лѣтописи, заниски. История. Биография. Некрологъ. Автобиография. Главнитъ достоинства на повѣтователнитъ съчинения. Дидактическа проза и нейното дѣление. Разсжждения и видове. Наука. Классификация. Система. Ораторска рѣчь. Разни видове на краснорѣчето.

б) *Старобългарски езикъ.* 2 часа седмично. Учение за спреженията. Врѣмена, наклонения, причастия; опрѣдѣлен и неопрѣдѣлен глаголни видове. Лични приставки. Глаголни основи и раздѣление на глаголитъ споредъ неопрѣдѣлената и сегашна основа на разреди и спряжения. Степенување на сегашната и неопрѣдѣлена основа. Повелително наклонение. Аористъ. Минхъло несвършено врѣме. Причастия. Склонения на причастията по именното и сложното склонение. Образци по всеко спрежение отдѣлно. Описателни глаголни видове. Непзмѣяеми части на

рѣчьта. Сложно, мѣстоименно и именно склонение. По-главни звукове промѣни съ самогласнитѣ и съгласнитѣ. Синтактични особености. Двойно число. Показателни мѣстоимения и частици. Членъ. Падежи и службата имъ въ изрѣчението. Безпрѣдложно и прѣдложно употребление на падежитѣ. Инфинитивъ. Субективесъ и обективесъ инфинитивъ. Сунитъ. Дѣление на глаголитѣ споредъ субекта и трайността на дѣйствието. Огвѣтчени или сномателни глаголи. Врѣмена.

По български езикъ материала е прѣминатъ главно по учебника на *Мишевъ и Косовъ*. По Старобългарски — по *Д-ръ Т. Милитичъ*.

Дадена една класна работа и 2 писнитѣ.

Прѣподавалъ: **И. Кефсизовъ**.

2. Френски езикъ. 3 часа седмично.

а) *Грамматика*. За опрѣдѣлителни, неопрѣдѣлителни и частични членове. Образованието на женския родъ и на мн. число у съществителнитѣ и прилагателнитѣ. Тритъ стѣпени на сравнение. Умалителната и увеличителната форми. Притежателни, въпросителни, числителни и неопрѣдѣлителни прилагателни. Лични, възвратни, притежателни, показателни, относителни, въпросителни и неопрѣдѣлителни мѣстоимения. Спомогателнитѣ глаголи *avoir* и *être* въ утвѣрдителна, отрицателна и въпросителна форми. Спрежение на правилнитѣ глаголи: *aimer, finir, recevoir* и *rendre*. Забѣлжки по тия глаголи.

б) *Христоматия*. Прѣводъ отъ френски на български: басни, анекдоти и разкази. Изучаване изуеъ френски думи и фрази. Прѣводъ отъ български на френски: теми изъ граматиката, относящи се до граматическитѣ правила. Упражнения по говорителния езикъ. Граматически разборъ. Писанне отъ френския текстъ у дома и въ класъ подъ диктовка.

Вѣбка седмича домашна писмена работа, а вѣжки мѣсецъ класна работа.

Прѣподавалъ по собствени учебници учитель: **А. Астенидовъ**.

3. Нѣмски езикъ. 3 часа седмично. Заседно съ ученицитѣ отъ IV р. и IV кл. класъ прѣминатъ сѣщитъ материалъ.

Прѣподавалъ учитель: **П. Петрасъ**.

4. Русски езикъ. 2 часа седмично.

Кратки биографически свѣдѣния за Жуковский и четение на следнитѣ му произведения: „Морозко“, „Дочь и надчерница“, „Набитый дуракъ“, „Спящая Царевна“, „Война мышей и Лягушекъ“, „Лѣсной царь“, „Судъ Божій надъ епископомъ“. Кратки биографически свѣдѣния за Крылова и четение, прѣводъ и разборъ на баснитѣ му: „Свиня подъ дубомъ“, „Оселя и соловей“, „Зеркало и обязана“, „Прохожіе и собаки“, „Демьянова уха“, „Тришкинъ кафтанъ“.

Кратки биографически свѣдѣния за А. С. Пушкинъ и четение, прѣводъ и разборъ на след. произведения: „Русланъ и Люд-“

мла“. „Сказка о рыбахъ и рыбкѣ“, „Аранъ Петра Великаго“ и „Клевѣтыкамъ Россіи“.

Кратки биографически свѣдѣния за Н. В. Гоголя и четение, прѣводъ и разборъ на слѣднитѣ произвѣдения: „Дѣтиръ и Шинель“.

Кратки биографически свѣдѣния за Лермонтова и четение, разборъ и прѣводъ на слѣднитѣ му произвѣдения: „Споръ“, „Молитва“, „Ангелъ“, „Вѣтка Палестини“, „Умиращій Гладіаторъ“ и „Выхожу одинъ я на дорогу“. Декламация на разни поетически произвѣдения.

По записки прѣподавателъ учитель: К. Стателовъ.

5. Математика. 5 часа седмично.

а) *Алгебра*. Огношенния и пропорции. Уравнения отъ I стѣпенъ съ едно неизвѣстно и упражненія въ съставеніе и рѣшенія на уравнения. Уравнения отъ I стѣпенъ съ повече неизвѣстни, разнитѣ начини за рѣшаваннето имъ. Стѣпени и корени съ цѣли и дробии, положителни и отрицателни показатели. Рационални и прационални величини. Подигане на II и III стѣпенъ на многочлени изражения и десетични числа; изваждане коренъ отъ тѣхъ. Квадратни уравнения съ едно неизвѣстно. Уравнения, които се рѣшаватъ като квадратни.

Непрѣмично: Понятіе за имагинарни и комплексни величини и графическото имъ изображение. Разширение реда на числата чрезъ въвеждане прационалнитѣ и комплекснитѣ величини. Квадратни уравнения съ повече неизвѣстни.

б) *Геометрия*. Забѣлжителни точки и прави въ тригълника. Теорема на Питагора и Карнота. Промѣненіе на вида на праволинейнитѣ фигури. Правилни многогълници, вписани въ кръга и описани около него. Периферия и плоско съдържање на кръга. Общи теорема и задачи планиметріята. Хармонически точки и лъчи. Пъленъ четирегълникъ. Теорема на Мисселя и Цева. Хармоническо сродство. Точки и осп на подобіето. Теорема за свкущитѣ въ кръга. Снопъ отъ окръжности. Радикална линия. Полюсъ и полъра.

Дадени по шесть классни упражнения.

По учебницитѣ на Маликинъ, Давидовъ и Гюзелевъ прѣподавалъ

Т. Някшевъ.

6. *Дескриптивна Геометрия*. 3 часа седмично. Принципи и начинъ на проектиране. Ортогонална проекция на точки, прави линии, равнини и фигури върху една проекционна равнина. Проекции и образи на точки върху двѣ взаимно перпендикулярни равнини. Двѣ точки — права линия. Дължина на конечна права линия и отклоненія на права линия отъ проекционнитѣ равнини (по 2 начина). Дѣленіе на пр. линия. Три точки — тригълникъ. Дѣйствиетана голѣмина на тригълника. Права линия и точка. Двѣ прави линии въ различни положения. Лгълъ

на двѣ прави линии. Растояние на точка отъ правата линия. Опредѣление на равнини. Точка и равнина. Права линия и равнина. Двѣ равнини. Растояние: 1) точка отъ равнина, 2) точка отъ права линия, 3) на 2 параллелни прави линии, 4) на двѣ параллелни прави линии, 4) на двѣ параллелни равнини. Прѣсѣчение: 1) Права линия и равнина, 2) Двѣ равнини. Отклонение: 1) На права линия и равнина, 2) равнина отъ проекционнитѣ равнини, 3) двѣ равнини. — Трета проекционна равнина:

а) Перпендикулярна само къмъ I проекц. равнина

б) " " " " II " "

в) " " " " двѣтъ " "

Трета проекция и образъ на точки и прави линии и трета траса на равнина. Употрѣбление на трета проекц. равнина при рѣшаване на разни задачи.

Дадени 10 писменни работи.

По собственни записки преподавалъ учитель К. Шкорпиѣ.

7. Физика. 2 часа седмично. Всички прѣдвиденъ въ программата материалъ, — свойства на тѣлата, основни понятия отъ механика, электричество и магнетизмъ — прѣминатъ. Ученицитѣ сж пмали за ръководство учебника на Фролова. Някои статии по электричеството сж мнжти по система на Колбе.

Прѣподаването е съпровождано съ съответствующи опити, като: упражненія съ волтуса и верниера, основни опити за раздѣлене причинитѣ на явленията на вътрѣшни и външни, опити за основнитѣ електрически и магнетни явления, опити съ електрокопа, конденсатора и електрическитѣ машини, за получаванье електрич. и магнетни полета, за дѣйствиата на галванич. токъ, упражненія съ амперовѣя станъ, съ телефона и др.

Прѣподавалъ Н. Дуковъ.

8. Химия. 2 часа седмично. *Метали.* Распространение и добивание. Физически свойства. Химически свойства. Слѣтини. Законъ на Dulong et Petit. Солн. Общи свойства на солитѣ. Двойно разлагане.

Распространение, получаване, свойства и употреблене на металитѣ и тѣхнитѣ съединения отъ слѣднитѣ групи: 1) Калчена група, 2) Калциена група, 3) Магнезиена група, 4) Мѣдна група, 5) Алюминиена група, 6) Желѣзна група, 7) Оловена група и 8) Платинена група.

По учебника на *Ив. Гюлмезовъ* прѣподавалъ Ф. Гиневъ.

9. Естествена История. 2 часа седмично.

Ботаника. Анатомия, морфология и физиология на растенията. Тайнобрачни растения. Кратко описание на алгитѣ, гъбигѣ, лишаитѣ, маховетѣ, папратитѣ, хвощоветѣ и ликноподнацитѣ. Явнобрачни растения. Характерни бѣлзп на голосѣменнитѣ и покритосѣменнитѣ, на едно-сѣменодѣлнитѣ и двосѣмено-

дълнитъ, на безвънечнитъ, срѣднѣловѣнечнитъ и свободновѣнечнитъ. Опрѣдѣленіе на нѣколко растения въ класъ по таблицитъ на Беренса.

Прѣподавалъ по учебника на *Мавровъ* и *Бойдановъ* и по записки *Б. Давидовъ*.

10. Всеобща История. 2 часа седмично. Най-първо прѣмпи-
нахъ останалия отъ минѣлата година материалъ отъ Старата
История.

Срѣднѣ История. Великото прѣселение на народитъ и обра-
зуване на нови държави върху развалинитъ на Римската Им-
перия. Карлъ Великий и неговата военна, законодателна, адми-
нистративна и учебна дѣятелност. Распаданіе на Карловата
монархия въ тритъ по-главни западно-европейски държави. Борба
на монархическото Римско начало съ Германскій и възвишение
на Папската властъ. Борба на свѣтската и църковната властъ
за инвеститура.

Значение на Византийската Империя въ срѣднитъ вѣкове.
Юстинианъ Великий; неговата военна и законодателна дѣятел-
ностъ. Византийска образованостъ. — Начало на Славянитъ.
Пространство на Славянскитъ заселения. Образуване на Славян-
скитъ държави: България, Бохемия, Польша, Руссия. Първобитна
култура на Славянскитъ народи.

Арабитъ. Мохамедъ и неговото учение. Могъщество и за-
воевание на Арабитъ. Арабската култура. Упадѣкъ на Арабитъ.

Кръстоносни походи. Състояние на Западна Европа въ мо-
рално, обществено и материялно отношение прѣди кръстонос-
нитъ походи. Феодализъмъ и рицарето. Култура и литература
въ време на кръстоноснитъ походи. Послѣдствия на кръстонос-
нитъ походи. Реакция противъ срѣдновековнитъ възрѣния. Про-
бужданіе на гражданскій животъ и етиданіе на феодализма и
на рицарството (Комунитъ).

По учебника на *И. Виноградовъ* прѣподавалъ *П. Генковъ*.

11. Рисување. 4 часа. Рисување на пластични орнаменти,
релефи, маски, глави и пр. по гипсени модели.

Прѣподавалъ *А. Болонгаро*.

Въ V классически класъ.

1. Българ. езикъ. 4 часа седмично. Сѣщо както въ V р. класъ.
Прѣподавали: по Български езикъ *И. Кефсизовъ*, а по Старобългарски
И. Калдиевъ.

2. Френ. езикъ. 3 часа седмично. Сѣщо както въ V р. класъ.
Прѣподавалъ *А. Астенидовъ*.

3. Нѣмски езикъ. 3 ч. седмично. Сѣщо както въ V р. класъ.
Прѣподавалъ учителъ *И. Петракъ*.

4. Русски езикъ. 2 ч. седмично. Сѣщо както въ V р. класъ.
Прѣподавалъ *К. Стателовъ*.

Латински езикъ. 4 часа седмично. По-голямата частъ отъ врѣмето се употрѣби за точното изучаване на разнитѣ глаголи: *verba regularia, verba irregularia, verba defectiva, verba anomalia*, описателното спрежение (*coniugatio periphrastica*). За да могатъ ученицитѣ до година да пристѣпятъ направо и безъ по-голямъ затруднения къмъ четеннето на Цецара или Непоса, прѣподаде се въ главни чѣрти по-характеристически нѣща отъ латинския *syntaxis*, а именно за *Accusativus (nominativus) c. infinitivo, ablativus absolutus* и *oratio obliqua*. Както и въ IV класъ кл. се прѣвеждахъ отъ читанката на *Ив. Броевски* подходящи етати за иллюстрация на изучаванитѣ правила отъ граматиката. Освѣтъ това ученицитѣ сѣ имали 3 домашни упражнения, 3 класни и нѣколко „*extemporalia*“; послѣднитѣ се поправяхъ веднага въ класъ и по своя характеръ принадлежатъ къмъ категорията на класнитѣ упражнения.

Прѣподаватъ Я. Романчукъ.

6. Гръцки езикъ. 5 часа седмично. Повторение мнѣжлого-дишнѣй материялъ. I—II склонения. Прилагателни имена три — дву — и едноокончателни; неправили прилагателни; стѣпени за сравнение. Нарѣчия. Числителни имена: количествени, рѣдовни, числителни нарѣчия, раздѣлителни, умножителни и съществителни. Мѣстоимения: лични, пригѣжатели, възвратни, показателни, относителни, въпросителни, неопрѣдѣлителни, съотносителни и нарѣчия. — Глаголъ. Врѣмена. Наклонения. Окончания на сегашното врѣме. Раздѣление на глаголитѣ на *ω* и *ρ*. Словови наращение. Образуване на сегашната основа. Съкратени глаголи. Образуване на бъдѣщото врѣме. Аористъ. Минзало свършено неопрѣдѣлено.

Четение и прѣводъ отъ гръцки на български: разни изрѣчения за мѣстоименията и глаголитѣ. Иероклеови смѣшпи разкази. Мѣстия на стари мѣдрости. Есенови басни.

Класни упражнения 8.

По собствени записки и по Христоматията на *М. Балабановъ* прѣподаватъ И. Асприоти.

7. Математика. 4 часа седмично. Както въ V р. класъ, съ изключение на уравнения, които се рѣшаватъ като квадратни и квадратни уравнения съ повече неизвѣстни.

Прѣподаватъ Т. Няшевъ.

8. Физика, 2 часа седмично. Също както въ V р. класъ.

Прѣподаватъ Н. Дуковъ.

9. Естествена История. 2 часа седмично.

а) *Ботаника*. Също както въ V р. класъ. Огъ систематиката взето само за Тайнобращнитѣ и голосѣменнитѣ растения.

б) *Зоология*. Както въ IV р. класъ до типа Гръбначни животни.

Прѣподаватъ И. Калжчиевъ.

10. **Всеобща История.** 2 часа седмично. Също както въ V р. класъ.

Прѣподавалъ П. Генковъ.

Въ VI реаленъ класъ.

1. **Законъ Божи.** 2 часа седмично.

История на Християнската Православна църква. (Първо полугодие). Сошествието на Св. Духа върху апостолитѣ. Първитѣ успѣхи на Христовата вѣра въ Иерусалимъ. — Распространението на църквата между Иудеитѣ въ Иерусалимъ и Самария. — Обръщаннето на Савла. — Распространението на църквата между езичниците въ Кесария и Антиохия. — Пжтешествието на Св. апостола Павла. — Апостолския съборъ. — Благовѣстическитѣ трудове на другитѣ апостоли. — Распространението на Християнството въ II и III вѣкъ. — Гонението на Християнитѣ отъ Иудеитѣ. Най-забѣлжителнитѣ гонения на Християнитѣ отъ езичникитѣ въ първитѣ три вѣка. — Обръщаннето на Константина Великий и дѣлата му за въ полза на църквата. Юлианъ Огетжипитѣ. — Теодосій Великий и Тържеството на Християнитѣ. — Кратка история на вселенскитѣ събори. — Устройството на Църковното управление. — Огдѣленнето на западната църква отъ источната.

История на Българската църква (Второ полугодие). Распространението на Християнството по Балканския полуостровъ. — Кръщеннето на Бориса. — Кръщеннето на България — Сношенията на Бориса съ Папата. — Кирилъ и Методий. — Кратка История на първата българска патриаршия. — Прѣнасянето на патриарския прѣстолъ въ Охридъ. — Кратка история на Търновската патриаршия. — Най-забѣлжителнитѣ Търновски патриарси. — Подчиняването на Видинската областъ подъ цариградската патриаршия. — Унищожението на Търновската патриаршия. — Кратка история на Охридската патриаршия. — Унищожението на Охридската патриаршия. — Последниятъ Охридски патриархъ. — Арсеній. — Кратка история на Богомолството.

Католическата пропаганда въ България отъ кръщеннето на Българитѣ до втората половина на XIX вѣкъ. Унията въ 1860 г. — Протестантската пропаганда въ България отъ началото на XIX вѣкъ.

Възражданнето на Българитѣ: Паисий, Софроний, Неофитъ, Бозвели. — Българскій църковенъ въпросъ. — Урежданнето на Българската Екзархия (въ 1870 година).

Прѣподавалъ по учебника на Душанова и по собственъ учебникъ С. Стефановъ.

2. **Български езикъ.** 3 часа седмично.

Съчинения прозаически и поетически. Двойна духовна дѣятелность. Занаятъ и пекуество. Опрѣдѣление на художеств. произвѣдѣния. Измислицы. Естествен. и фантастическа. Цѣль на и

искуството. Личността на художн., талантът и гений. Искуства и тѣхниятъ дѣлеть на групи. Поезията, нейната областъ и високо значение. Три рода поетически произведения. Народна, или устна поезия. *Епосъ*. — Видове: Народенъ епосъ. Частни епически форми: Поема, баладъ, идилли, басня, романъ, повѣсть. Забѣлжителни епически писатели. *Лирика*. Видове лирика: пѣсенъ, оди, елегия, сатири, епиграмма. Забѣлжителни лирич. писатели.

Драма. — Видове драми. Трагедия. Драма въ тѣсень смисель на думата. Комедия. Условия за драмата въобще. Изборъ и число на лицата. Число на актовете и тѣхната закрѣпленность; значение на всѣки актъ. Монологъ. Разказъ и разговори; четенье писма, рѣчи и др. вставки въ драмата. Ефекти. Езикъ на драмата. Драмата като най-високъ родъ поетическо произведение. Древня, лъжекласическа и нова драма. Смѣсена драма (съединение на драмата съ музиката). Видове смѣсени драми. Забѣлжителни драматически писатели.

По Словесността на *Мишевъ* и *Костовъ* преподавалъ *Ив. Калдиевъ*.

3. Френски езикъ. 3 часа седмично.

Грамматика. За страдателнигъ, срѣдни, възвратни и безлични глаголи. За причастieto. За образуванieto на врѣмената. Изучаване на по-употрѣбителнигъ неправили глаголи отъ I, II и III спрежения. Изучаване на по-употрѣбителнигъ неправили глаголи отъ IV спрежение. За прѣдюзитъ, нарѣчията, съюзитъ и междууметията. Изучаване на ко-употрѣбителнигъ галицизми.

Христоматия. Прѣводъ отъ френски на български: разни откъслецъ отъ по-извѣстнигъ французски писатели. Изучаване изуеъ френския текстъ. Грамматически и синтаксически забѣлжки. Прѣводъ отъ български на френски: *басни* и *приказки*. Упражнения по говоримия езикъ. Грамматически разборъ. Писане отъ французския текстъ у дома и въ класеъ подъ диктовка.

Синтаксисъ. За употрѣблението на врѣмето на изявителното наклонение.

Преподавалъ по собствени учебникъ и по читанката *Morceaux choisis d'auteurs français par. M. Grisot. А. М. Астенидовъ*.

4. Нѣмски езикъ. 3 часа седмично. Повторение на глаголитъ. По-важни части отъ синтаксиса. Четение и прѣводъ отъ нѣмската читанка на *Буковски*.

Дадени 12 писмени упражнения.

Преподавалъ *Я. Романчукъ*.

5. Математика. 5 часа седмично.

а) *Алгебра*. Теория на логаритмитъ, логаритмически системи и таблици и упражнения въ употрѣблението имъ. Експоненциални уравнения и прогрессии. Сложни проценти. Ренти и амортизация. Неопрѣдѣлени уравнения: графическото имъ изображение; неопрѣдѣлени уравнения отъ първа степенъ, рѣшения алгебрическо и геометрическо.

